

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИМІР РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (НА
ПРИКЛАДІ МЕМІВ)**

Студента 4 курсу
денної форми навчання
Юрковського Дениса
Вікторовича

Науковий керівник:
канд. держ. упр.,
доцент кафедри міжнародних
відносин
Пістракевич О.В.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження.....	13
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ МЕМІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВИМІРІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	20
2.1. Меми як інструмент психологічної розрядки українського суспільства.....	20
2.2. Використання мемів у протидії російській пропаганді.....	29
2.3. Меми як інструмент цифрової дипломатії України.....	37
РОЗДІЛ 3. РОСІЙСЬКІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ МЕМИ ПРО РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ	45
3.1. Меметична зброя Російської Федерації.....	45
3.2. Проукраїнські меми в європейському сегменті Інтернету.....	53
3.3. Проросійські меми в європейському сегменті Інтернету.....	59
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	71
ДОДАТКИ	93

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

XXI – двадцять перше (століття)
АЕС – атомна електростанція
АРК, АР Крим – Автономна Республіка Крим
АТ – Акціонерне товариство
БПЛА – безпілотний літальний апарат
ВМФ – Військово-морський флот
ДАП – Донецький аеропорт
«ДНР» – «Донецька народна республіка»
ДПСУ – Державна прикордонна служба України
ЄС – Європейський Союз
ЗМІ – засоби масової інформації
ЗС – Збройні сили
ЗСУ – Збройні сили України
ін. – інші
КНР – Китайська Народна Республіка
«ЛНР» – «Луганська народна республіка»
МВС – Міністерство внутрішніх справ
МЗС – Міністерство закордонних справ
млн – мільйон
МПК – Міжнародний паралімпійський комітет
НАТО – Організація Північноатлантичного договору
о. – острів
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ПРО – протиракетна оборона
ПС ЗСУ – Повітряні Сили Збройних сил України
р. – рік
рр. – роки
РФ – Російська Федерація
СБУ – Служба безпеки України
«СВО» – «спеціальна військова операція»
СОУ – Сили оборони України
СРСР, Союз РСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
США – Сполучені Штати Америки
т.зв. – так звана
тис. – тисяча
укр. – українською (мовою)
GIF – Graphics Interchange Format
NAFO – North Atlantic Fella Organization (укр. Північноатлантична організація чубаків)
RT – Russia Today

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із виміром політичного та міждержавного протистояння в XXI столітті є інформаційний, що спрямований на руйнування або значне пошкодження інформаційної безпеки супротивника. Серед новітніх засобів ведення інформаційної війни особливе місце займає мем, за допомогою якого поширюються потрібні наративи та ідеї в мережі Інтернет.

Російсько-українська війна є прикладом цілеспрямованого використання меметичної зброї для досягнення цілей протистояння. Російська Федерація прагне встановити контроль над інформаційним простором України, застосовуючи сучасні технології впливу на масову свідомість, що, зі свого боку, змушує офіційний Київ та громадянське суспільство використовувати новітні засоби захисту, зокрема меметичний контент у соціальних мережах, для нейтралізації ворожого пропагандистського впливу і просування національних інтересів, насамперед залучення зовнішньої підтримки в боротьбі з агресором, на міжнародній арені.

Варто зауважити, що повномасштабна фаза російсько-української війни суттєво вплинула на сучасну систему міжнародних відносин та активно висвітлюється в іноземних медіа, що сприяє великому залученню аудиторії, зокрема користувачів соціальних мереж, до ознайомлення з конфліктом. У цьому контексті актуальним є вивчення поширення проукраїнських та проросійських наративів, закодованих у меметичному контенті.

Об'єкт дослідження – меми як елемент інформаційного виміру російсько-української війни. **Предмет дослідження** – функціональні характеристики мемів в інформаційному вимірі російсько-української війни.

Мета дослідження – дослідити використання мемів та визначити їх значення в інформаційному вимірі російсько-української війни.

Завдання дослідження:

- дослідити стан наукової розробки та джерельну базу дослідження;
- визначити понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження;
- встановити напрямки застосування українських мемів в інформаційному вимірі боротьби з країною-агресором;
- висвітлити роль мемів як інструменту цифрової дипломатії України;
- охарактеризувати меметичну зброю Російської Федерації;
- проаналізувати проукраїнські та проросійські меми в європейському сегменті Інтернету.

Теоретичне значення дослідження полягає у комплексному вивченні мемів як новітніх засобів гібридного протистояння між державами у XXI столітті. **Практичне значення дослідження** полягає у використанні результатів роботи при розробці стратегій національної безпеки, насамперед у частинах, які присвячені протидії гібридним загрозам, зокрема ворожій меметичній зброї, в національному інформаційному просторі, а також розширенні інструментарію публічної дипломатії.

Апробація роботи. Матеріали дослідження були представлені та обговорювалися 17 квітня 2025 р. у секції «Міжнародні комунікації в умовах трансформації системи міжнародних відносин» у рамках теми «Особливості використання мемів як інструменту опору та психологічної стійкості у перший рік повномасштабного вторгнення РФ» на конференції «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин», які потім були опубліковані в однойменному науковому збірнику¹, 21 травня 2025 р. у секції «Україна в сучасних міжнародних відносинах» у рамках теми «Меметична війна на платформі X як складова інформаційного протистояння України та Російської Федерації» на конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин», яку

¹ Юрковський Д. В. Особливості використання мемів як інструменту опору та психологічної стійкості у перший рік повномасштабного вторгнення РФ. *Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин* : наук. зб., м. Київ, 17 квіт. 2025 р. Київ, 2025. С. 125–128. URL: https://fpmv.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/2025/KMV/Zbirnyk_confer_17_April_2025.pdf (дата звернення: 27.01.2026).

провів Факультет права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, та 11 грудня 2025 р. у секції «Виклики національній безпеці в умовах гібридної війни. Інструментарій протидії гібридним загрозам» у рамках теми «Українські меми як інструмент розвінчання російської пропаганди» на Всеукраїнській студентсько-аспірантській науково-практичній конференції «Гібридні війни та світова політика», організованій Навчально-науковим інститутом міжнародних відносин та національної безпеки Національного університету «Острозька академія», які потім були оприлюднені в однойменному збірнику².

Матеріали дослідження також були висвітлені в науковій публікації «Ukrainian memes as a means of forming national resilience» у міжнародному виданні «Young Scholars Grinchenko – Seton International Journal» (Київ, 2025)³.

Структура роботи. Робота складається з переліку використаних скорочень, вступу, 3 розділів, що поділені на 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури та додатків. Список використаних джерел і літератури містить у собі 186 найменувань, кількість додатків – 18. Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок.

² Юрковський Д. В., Пістракевич О. В. Українські меми як інструмент розвінчання російської пропаганди. *Гібридні війни та світова політика* : зб. тез доп. Всеукр. студентсько-аспірант. науково-практ. конф., м. Острог, 11 груд. 2025 р. Острог, 2026. С. 49–52.

³ Yurkovskiy D. Ukrainian memes as a means of forming national resilience. *Young Scholars Grinchenko – Seton International Journal*. 2025. No. 6. P. 68–70. URL: <https://ysgsij.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/250/230> (date of access: 27.01.2026).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Наукова розробка мемів розпочалася у 1976 році, коли біолог-еволюціоніст Річард Докінз опублікував книгу «Егоїстичний ген», в якій дослідник відкрив поняття мему, порівнюючи його із геном. На думку науковця, мем є реплікатором культурної інформації, подібно до гену як передавача біологічних даних. Р. Докінз також використав меметичний підхід у статті «Віруси мозку» для опису розповсюдження та впливу доктрин релігійних організацій на людський мозок⁴.

Аналогічний погляд на мем як засіб перенесення інформації висловив американський публіцист Дуглас Рашкофф. Дослідник опублікував у 1994 році книгу «Media virus!: Hidden agendas in popular culture», у якій назвав мем медіавірусом, який внаслідок масового поширення у медіа-середовищі «залишається» у свідомості людей, впливаючи на їхні погляди та світобачення⁵. На думку автора, меми визначають людське сприйняття навколишньої дійсності, що, зі свого боку, впливає на прийняття важливих рішень у повсякденному житті (вибір навчання, відкриття власної справи тощо).

Характеристики різновиду мемів, що продукуються та поширюються в мережі Інтернет, наведені у статті української філологині Елли Мінаєвої «Функції мемів у Інтернет-комунікації». Дослідниця виділяє наступні закономірності інтернет-мемів: закарбування в пам'яті через оригінальну форму; поява і поширення мемів насамперед серед активних користувачів мережі Інтернет; провокування емоцій, що є ключовою здатністю мемів; стимулювання комунікації; архіважливість загальнокультурного контексту при мемотворчості;

⁴ Dawkins R. Viruses of the Mind. *Free Inquiry*. 1993. Vol. 13, no. 3. P. 34–41.

⁵ Rushkoff D. Media virus!: Hidden agendas in popular culture. New York : Ballantine Books, 1996. 344 p.

поширення символів, закладених у мемі; здатність кумедного мему алегорично натякати на актуальні проблеми сьогодення; вплив на підсвідомість людини; звернення до нових фактів або переосмислення старих стереотипів⁶. Е. Мінаєва зазначає, що інтернет-меми виконують низку функцій: когнітивну (пізнання світу та вплив на людське мислення і масову свідомість), інтерактивну (комуніканти вибудовують нові типи взаємодії), перцептивну (взаємне сприйняття комунікантами), емотивну (демонстрація почуттів), волюнтативну (вплив на адресата), фатичну (встановлення або руйнування комунікаційних зв'язків), конотативну (кодування прихованої інформації, що доповнює зміст повідомлення, надаючи йому експресивний ефект), аксіологічну (оцінювання та аналогічне провокування адресата), креативну (мемотворчість) та ідентифікації/самоідентифікації (визначення своєї ролі в Інтернет-дискурсі)⁷.

Більш детальні описи конкретних функцій мемів досліджувались в окремих працях дослідників широкого діапазону спеціалізацій, важливу частину яких складають дослідження в галузі психологічної науки. Кореляція між емоційним станом реципієнта та тональністю меметичного контенту була підтверджена внаслідок проведення старшим викладачем школи психології Університету Лінкольна Умером Акром експерименту у 2020 році. Дослід продемонстрував, що особи, які мають депресивні симптоми, витрачають помітно більше часу та більш чітко фокусуються на мемах відповідного змісту, ніж на контент з нейтральною тематикою, що не відповідало поведінці «здорових» людей, які брали участь в експерименті⁸.

Здатність мемів з гумористичним забарвленням залишатися в людській пам'яті досліджувалось ізраїльським психологом Авнером Зівом. Фахівець

⁶ Minaieva E. Meme functions in Internet communication. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*. 2024. No. 6 (365). P. 14–15. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6\(365\)-14-18](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6(365)-14-18) (date of access: 28.04.2026).

⁷ Minaieva E. Meme functions in Internet communication... P. 16–17. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6\(365\)-14-18](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6(365)-14-18) (date of access: 28.04.2026).

⁸ Eye tracking and attentional bias for depressive internet memes in depression / U. Akram et al. *Experimental Brain Research*. 2020. Vol. 239. P. 575-581. URL: <https://doi.org/10.1007/s00221-020-06001-8> (date of access: 02.04.2026).

провів 2 досліді щодо порівняння навчання у групах, студенти однієї з яких використовували засоби гумору при засвоєнні навчального матеріалу, що, за результатами експерименту, призвело до отримання високих результатів при проходженні тесту з вербальної креативності. На думку А. Зіва, успішному навчанню зазначеної групи сприяло здатність гумору позбутися відчуття страху і тривоги, що дозволяє «звільнити» мозок від нестерпних думок⁹.

Тема використання мемів в освітній діяльності та їхній вплив на здатність учнів засвоювати матеріал, що надається викладачем, розкривається в наукових працях фахівців з педагогіки. Дослід, проведений професором Університету Тіссайд Хелен Тіді у співпраці з іншими науковцями, продемонстрував, що за допомогою мемів студенти змогли засвоїти навчальний матеріал, що пояснюється інтерактивною складовою мемів, що дозволяє провести рефлексію стосовно отриманих знань¹⁰. Детальне роз'яснення функцій мемів, що використовуються в педагогічній діяльності, наведено в статті К.О. Яндоли, яка вводить різновид меметичного контенту – мем в освіті¹¹.

Окремі напрями дослідження функціонування мемів здійснюються в галузі суспільно-політичних наук. Дослідники Мелаті Сріканді, Хаггі Вахаб та Джонатан Латупейрісса провели у 2024 році спільну наукову розвідку еволюції мему від елемента «кумедних диверсій» до засобу масової комунікації, що допомагає будь-кому висловлювати свою позицію через гумор та сатиру, провокуючи публічний дискурс щодо політичних, соціальних та етичних питань¹². Водночас, дослідниця Мирослава Мельник зазначає, що культура

⁹ Ziv A. Teaching and Learning with Humor. *The Journal of Experimental Education*. 1988. Vol. 57, no. 1. P. 4–15. URL: <https://doi.org/10.1080/00220973.1988.10806492> (date of access: 02.04.2026).

¹⁰ Enhancing the student learning experience through memes / H. Tidy et al. *Science & Justice*. 2024. Vol. 64, no. 3. P. 280–288. URL: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2024.03.004> (date of access: 28.04.2026).

¹¹ Yandola K. The role of memes among modern educational trends. *Pedagogy of the formation of a creative person in higher and secondary schools*. 2024. No. 97. P. 62–68. URL: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.97.11> (date of access: 28.04.2026).

¹² Melati Budi Srikandi, Haggie Arranda Wahab, Latupeirissa J. J. P. FROM JOKE TO JOURNALISM: THE EVOLUTION OF MEMES IN MASS COMMUNICATION. *al-Balagh : Jurnal Dakwah dan Komunikasi*. 2024. Vol. 9, no. 2. P. 191–230. URL: <https://doi.org/10.22515/albalagh.v9i2.8873> (date of access: 14.04.2026).

творення мемів, що передають позицію їхніх творців, розширює потенціал горизонтальної комунікації в соціальних мережах, внаслідок чого традиційні медіа втрачають свою монополію на формування інформаційної адженди¹³.

Варто зазначити, що здатність мемів впливати на когнітивні здібності людини може бути загрозливим при недоброчесному створенню меметичного контенту. На думку культурологині Жанни Денисюк, «мем – це ефективний спосіб одночасно «пробити» захисний бар'єр у свідомості великої кількості людей»¹⁴. Потенційні негативні наслідки розповсюдження мемів, у яких закодовані потрібні сенси та ідеї, роблять цей вид контенту новітнім засобом інформаційного протистояння, що зокрема здійснюється у сучасних міжнародних відносинах і, на думку фахівця з комунікацій Джеффа Гізіа, варто називати меметичною війною¹⁵.

Потенціал використання меметичної зброї на прикладі російсько-української війни висвітлюється у працях вітчизняних вчених. Варто зазначити, що трактування терміну меметична зброя здійснює доктор політичних наук Лідія Смола, проводячи аналіз сприйняття мемів військовослужбовцями, які брали участь в Антитерористичній операції на сході України у 2014-2018 рр., та членами їхніх родин¹⁶. Аспекти використання російськими та проросійськими силами меметичної зброї для здійснення маніпулятивного впливу в українському інформаційному просторі під час гібридної фази російсько-української війни досліджувались Храбан Тетяною, яка виділяє наступні прийоми інформаційно-психологічного впливу, що застосовувались при мемомтворчості:

¹³ Мельник М. Політичний мем як інструмент сучасної медіакомунікації: функції та ризики. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : тези доп. VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 25–26 берез. 2026 р. Київ, 2026. Част. 1. С. 176–177.

¹⁴ Denysiyuk Z. Internet memes in the dimension of mass culture. *Almanac "Culture and Contemporaneity"*. 2022. No. 1. P. 5. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262548> (date of access: 14.04.2026).

¹⁵ Giesea J. It's time to embrace Memetic warfare. *Defence Strategic Communications*. 2016. Vol. 1, no. 1. P. 69. URL: <https://doi.org/10.30966/2018.riga.1.4> (date of access: 29.01.2026).

¹⁶ Smola L. Mem as a tool of information war. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series "Psychology"*. 2019. No. 1 (10). P. 91–95. URL: [https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1\(10\).23](https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1(10).23) (date of access: 29.01.2026).

дезінформування, пропаганда, психологічний тиск та розповсюдження т.зв. соціальних мітів¹⁷.

Повномасштабна фаза російсько-української війни призвела до актуалізації вивчення мемів українськими вченими в галузі психології. Дослідниця Олена Вознесенська визначає мемомтворчість як засіб здійснення великими спільнотами медіа-арттерапії, що дозволяє подолати травмуючі почуття, пов'язані з війною, шляхом їхнього вираження та зниження рівня страху щодо непередбачуваного майбутнього¹⁸.

Подібне сприйняття мему як прийому подолання страху в російсько-українській війні зазначається в статті доктора наук із соціальних комунікації Тетяни Кузнєцової. Фахівчиня наголошує, що низка властивостей меметичного контенту (налагодження комунікації, формування гумористичного ставлення до життєвих складнощів, дискредитація ворожих сил, згуртування нації перед спільним ворогом та поширення наративів про перемогу у війні) надавали можливості використовувати його при комунікації з широкою аудиторією та в якості засобу забезпечення національної психологічної стійкості¹⁹. Дослідники О. Запорожець та Н. Белоусова зазначають, що в умовах початку повномасштабного вторгнення Збройних сил Російської Федерації в Україну надають мемам значення контрпропагандистського інструменту, за допомогою якого нівелюється стрес через розгортання активних бойових дій та відбувається піднесення морального духу українського народу²⁰.

Вивчення інтернет-мемів про російсько-українську війну наявні також у працях зарубіжних вчених. Доцент Вебстерського університету у Відні Бредлі

¹⁷ Храбан Т. Інтернет-меми як інструмент інформаційно-психологічного впливу. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2019. Вип. 8, ч. 1. С. 238–249.

¹⁸ Вознесенська О. МЕМИ ЯК ЗАСІБ МЕДІА-АРТТЕРАПІЇ В ПОДОЛАННІ КОЛЕКТИВНОЇ ТРАВМИ ВІЙНИ. *Простір арт-терапії. Збірник наукових праць*. 2022. № 2 (32). С. 5–29.

¹⁹ Kuznietsova T. MEMES AS A COMMUNICATIVE TECHNIQUE OF OVERCOMING FEAR IN WARTIME: UKRAINIAN CONTEXT. *Integrated communications*. 2024. Vol. 17, no. 1. P. 28. URL: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.172> (date of access: 28.04.2026).

²⁰ Zaporozhets O., Belousova N. VERBAL INTERNET MEMES DURING RUSSIAN FULL-SCALE WAR AGAINST UKRAINE. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. International relations*. 2022. No. 2 (56). P. 20–24. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2022/2-56/20-24> (date of access: 28.04.2026).

Віггінс досліджував спрямованість меметичного контенту в перші роки конфлікту, що (меметична спрямованість), на думку, дослідника, виконує функції аналітичного інструменту для обговорення дискурсивних обмінів у площині мемів²¹. Використання мемів як засобу цифрової дипломатії українською стороною висвітлювалось науковцями Оксфордського університету Корнелію Бйола та Міхаєлою Коплен, застосовуючи соціальну теорію міжнародної політики Александра Вендта при аналізі ефективності «складних» та «простих» мемів під час військових досягнень та поразок України²².

При підготовці дослідження було виявлено малу кількість наукових праць з вивчення зарубіжних мемів про російсько-українську війну. Наявні аналізи польського меметичного контенту, присвяченого війні Російської Федерації проти України, здійснений Монікою Гурою та Наталією Моцоль, та відображення сприйняття російсько-української війни в арабських інтернет-мемах, що досліджувались Аліною Кучеренко²³.

Джерельна база дослідження включає в собі матеріали онлайн-медіа, в яких зібрані приклади найпопулярніших інтернет-мемів (здебільшого фотожаб), присвячені окремим інфоприводам, та публікації в соціальних мережах (світлина, тексти, відео тощо), що містять меметичний контент. У рамках проведеного дослідження було проаналізовано зміст спільнот та особистих сторінок користувачів, зокрема високопосадовців України та зарубіжних держав, у соціальних мережах X (попередня назва – Twitter), Facebook, Instagram, Threads і TikTok, та на платформах YouTube, Telegram і Reddit.

Окрему категорію використаних джерел складають аналітичні матеріали, автори яких висвітлюють різноманітні аспекти поставленої проблеми

²¹ Wiggins B. E. Crimea River: Directionality in Memes from the Russia-Ukraine Conflict. *International Journal of Communication*. 2016. No. 10. P. 451–485.

²² Bjola C., Coplen M. The Ukrainian meme machine: digital diplomacy and ‘quantum humour’. *European Journal of International Relations*. 2025. P. 1–30. URL: <https://doi.org/10.1177/13540661251382854> (date of access: 29.04.2026).

²³ Kucherenko A. IMPLICIT REFLECTIONS OF RUSSIA-UKRAINE WAR IN ARABIC INTERNET MEMES. *Grail of Science*. 2022. No. 14-15. P. 429–431. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.27.05.2022.077> (date of access: 29.04.2026).

(наприклад, використання засобів «новомови» в російській пропаганді). Частина публікацій в онлайн-медіа додається в якості підтвердження популярності конкретних мемів, що стали культовим феноменом (наприклад, кіборги та бавовна), та верифікації відомостей, що зазначаються в роботі.

Отже, меми є актуальною темою для наукових розвідок у широкому діапазоні спеціальностей (психологія, педагогіка, мовознавство, комунікації, журналістика, міжнародні відносини тощо), що свідчить про високий інтерес дослідників до зазначеної проблематики. Наскрізним контекстом, що згадується в працях українських вчених, є російсько-українська війна, зокрема її повномасштабна фаза, що розпочалася 24 лютого 2022 року. Водночас, відчутна нестача досліджень про зарубіжний, зокрема європейський, меметичний контент, що, з іншого боку, підвищує цінність даної роботи.

Наявна джерельна база є достатньою для проведення даного дослідження, досягнення зазначеної мети і виконання поставлених завдань. Варто зауважити, що специфіка роботи враховує постійне доповнення переліку використаних джерел, якими є інтернет-меми щодо актуальних інфоприводів.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Для проведення якісного дослідження важливим етапом є визначення понятійно-категоріального апарату, оскільки чітко визначені дефініції допомагають запобігти їхньому двозначному трактуванню, а також забезпечити точність реалізації науково-дослідної роботи. У рамках проведення дослідження варто надати тлумачення наступним поняттям і категоріям: меметика, мем, інтернет-мем, меметичний контент, мемотворчість, фотожаба, меметичні пісні, інформаційний простір, інформаційна безпека, гібридна війна, інформаційна війна, меметична війна, меметична зброя, інфопривід, пропаганда, публічна дипломатія, цифрова дипломатія, вподобайка, поширення, перегляд, коментар.

Для позначення науки, яка вивчає походження та механізми розповсюдження мемів у соціумі, американський вчений Дуглас Гофстедтер

запропонував назву *меметика*²⁴. До методології зазначеної дисципліни зараховують методи, що застосовуються в сфері генетики й епідеміології, та математичні моделі для опису окремих тематик і проблем. Варто зазначити, що меметика не отримала загального визнання в науково-експертному середовищі через необґрунтоване використання принципів генетики для аналізу комунікаційних процесів та неточність завдань і термінології меметики²⁵. Беручи до уваги зазначені зауваження, надається тлумачення *меметиці* як експертному підходу до дослідження появи, еволюції, розповсюдження та культурного наслідування одиниць інформації.

Оксфордський словник надає два визначення мему, у першому з яких, називає цим словом «ідею, що передається від одного учасника спільноти іншому, але не генним шляхом, а часто на основі імітації людьми»²⁶. Загалом, вперше поняття мему як одиниці культурного успадкування (імітації) надав англійський біолог-еволюціоніст Річард Докінз у книзі «Егоїстичний ген»²⁷. У межах роботи *мем* визначається як одиниця інформації, що передається між членами спільноти на основі культурної імітації.

Час від часу поняття *мем* та *інтернет-мем* сприймаються як синонімічні, проте необхідно розрізняти ці дефініції: інтернет-мем є різновидом мему, оскільки останнє може поширюватися не виключно мережею Інтернет. Такої позиції дотримується дослідниця М. Булах, наголошуючи на зазначеній відмінності²⁸. До того ж, друге визначення в Оксфордському словнику – «зображення, відео, уривок тексту тощо, що швидко передається від одного

²⁴ Глейк Дж. Що таке мем?. *Детектор media Mediasapiens*. 2011. 16 травня. URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/9598/2011-05-16-shcho-take-mem/> (дата звернення: 28.01.2026).

²⁵ Там само.

²⁶ Meme noun - Definition, pictures, pronunciation and usage notes. *Oxford Learner's Dictionaries*. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/meme?q=Meme> (date of access: 28.01.2026).

²⁷ Докінз Р. Меми. Нові реплікатори. *Егоїстичний ген* / пер. з англ Я. Лебеденко. Харків, 2017. С. 288–304.

²⁸ Bulakh M. Aspectology of meme studies. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2019. Vol. 39, no. 3. P. 105. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.3.23> (date of access: 28.01.2026).

інтернет-користувача іншому, здебільшого з незначними змінами, що надають цьому об'єкту гумористичного характеру»²⁹ – залишає нотатку, що воно стосується конкретно *інтернет-мему*.

Контент, що створюється шляхом культурного імітування оригінального набору інформації (зображення, текст, аудіо тощо) та поширюється у великих масштабах між членами спільноти, зокрема користувачів мережі Інтернет, варто називати *меметичним*. Відповідно, процеси створення та оприлюднення меметичного контенту є *мемотворчістю*.

Здебільшого мему створюються у вигляді гумористичних зображень з мінімальним додаванням тексту чи редагуванням окремих компонентів світлин за допомогою цифрових графічних редакторів. Таке визначення *фотожабам* надає тлумачний словник української мови з онлайн-бібліотеки «Горох»³⁰.

Враховуючи, що мем може набувати різних форм, у рамках проведення даного дослідження введемо поняття *меметичних пісень*, які також розглядаються в роботі. Таку дефініцію варто застосовувати стосовно музичних продуктів, які набирають велику популярність серед споживачів та широко використовуються при створенні одиниць інформації для подальшого масового поширення в мережі, зокрема в Інтернеті, що є мемами.

У зв'язку з тим, що дослідження проводиться в сфері інформації та медіа, важливим є надання чітких визначень інформаційного простору та інформаційної безпеки. *Інформаційний простір* необхідно тлумачити як комплексне, багатогранне середовище, в якому шляхом використання об'єктів, що надають інформаційне забезпечення та сталий зв'язок, зосереджуються здобутки комунікаційної діяльності суспільства. Значення *інформаційної безпеки* на прикладі України наведено в Стратегії інформаційної безпеки України: «складова частина національної безпеки України, стан захищеності

²⁹ Meme noun... *Oxford Learner's Dictionaries*. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/meme?q=Meme> (date of access: 28.01.2026).

³⁰ ФОТОЖАБА – ТЛУМАЧЕННЯ. *Горох – українські словники*. URL: <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/фотожаба> (дата звернення: 05.04.2026).

державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом»³¹.

Ключовими небезпеками, що пов'язані з інформаційною безпекою, є гібридні та інформаційні війни. Терміном *гібридна війна* насамперед визначають «комплекс координованих та стратегічно спрямованих дій, які включають в себе військові, дипломатичні, економічні та інформаційні заходи для досягнення стратегічних цілей»³². Складовою гібридного протиборства є *інформаційна війна*, що, згідно із визначенням дослідника Р. Пилипчука, означає «вплив на населення іншої країни у мирний або військовий час шляхом розповсюдження певної інформації з метою досягнення політичної, економічної або військової переваги та захист громадян власної країни від такого впливу»³³.

У контексті даного дослідження, використовуватимемо визначення різновиду інформаційної війни, який розглядається, – *меметичної війни*. Цим терміном фахівець з комунікацій Джефф Гізіа назвав «конкуренцію за наратив, ідеї та соціальний контроль на полі бою соціальних медіа, що можна вважати

³¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки" : Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 29.01.2026).

³² Мацюцький П. Концепція «гібридної» війни та її складові. *Центр безпекових досліджень "СЕНСС"*. 2024. 12 березня. URL: <https://censs.org/concept-of-hybrid-warfare-and-its-components/> (дата звернення: 29.01.2026).

³³ Пилипчук Р. В. Інформаційна війна. *Енциклопедія Сучасної України*. 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12460> (дата звернення: 29.01.2026).

різновидом «інформаційних операцій» у соціальних медіа»³⁴. Відповідно, у цьому протистоянні застосовується *меметична зброя*, що є технологією використання мемів для здійснення інформаційних операцій, насамперед шляхом поширення інфоприводів, в інформаційному просторі супротивника³⁵. У зазначеному трактуванні згадується дефініція *інфопривід*, якою позначають подію або явище, що виникає в інформаційному просторі та привертає увагу великої кількості споживачів інформації.

Для дослідження використання мемів як пропагандистського інструменту в російсько-українській війні, варто застосувати технічне визначення *пропаганди*, яке надав «батько зв'язків з громадськістю» Едвард Бернейс в однойменній праці: «послідовна, досить тривала діяльність, спрямована на створення або інформаційне оформлення різних подій з метою впливу на ставлення мас до підприємства, ідеї або групи»³⁶.

У межах аналізу застосування українських мемів використовується визначення *публічної дипломатії* зі Стратегії публічної дипломатії МЗС України: «система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей»³⁷. Варто зазначити, що потенціал меметичної зброї України можливий для застосування в такому напрямі публічної дипломатії, як *цифрова дипломатія*, що «передбачає використання цифрових технологій і платформ для захисту національних інтересів країни»³⁸.

³⁴ Giese J. It's time to embrace Memetic warfare... P. 69. URL: <https://doi.org/10.30966/2018.riga.1.4> (date of access: 29.01.2026).

³⁵ Smola L. Mem as a tool of information war... P. 92. URL: [https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1\(10\).23](https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1(10).23) (date of access: 29.01.2026).

³⁶ Бернейс Е. Пропаганда : переклад. Київ : Вид. дім «Сварог», 2021. С. 17.

³⁷ Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки : Наказ М-ва закордон. справ України від 24.03.2021. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 27.01.2026).

³⁸ Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки... С. 15.

При вивченні меметичного контенту в соціальних мережах необхідно розуміти показники, що застосовуються для аналізу інтернет-мемів. **Вподобайка** – це інтерактивний об’єкт, представлений у формі кнопки, що натискається користувачем мережі для висловлення позитивного ставлення до обраного контенту. **Поширення** – це інтерактивний об’єкт, представлений у формі кнопки, що натискається користувачем мережі для розповсюдження обраного контенту в цій або інших мережах. **Перегляд** – це інформаційний об’єкт, що висвітлює дані про кількість користувачів мережі, що споживали зазначений контент. **Коментар** – це інтерактивний об’єкт, що дозволяє користувачу мережі зазначити свою позицію стосовно зазначеного контенту здебільшого вербальними засобами.

Специфіка роботи визначає діапазон методів, які застосовуються для досягнення мети і виконання завдань дослідження. У рамках роботи використовуються такі загальнофілософські методи, як абстрагування та індукція. Абстрагування застосовується для визначення наративів, які заковані в мемах, що досліджуються, а шляхом індукції формулюються висновки щодо функцій меметичного контенту (наприклад, піднесення морального духу українського народу).

При дослідженні застосовуються праксеологічний та порівняльний методи як типи загальнотеоретичних методів. За допомогою праксеологічного підходу вимірюється ефективність застосування мемів для забезпечення психологічної стійкості української нації в умовах війни та поширення вигідних наративів у ворожому інформаційному просторі. Порівняльний метод використовується при аналізі популярності меметичного контенту, що оприлюднюється офіційними акаунтами України та Російської Федерації в соціальній мережі X.

У рамках дослідження застосовуються прикладні методи, а саме контент-аналіз і кейс-стаді. Використання контент-аналізу необхідне для вивчення змісту мемів, що виникають при інфоприводах, які досліджуються за допомогою кейс-стаді.

Таким чином, понятійно-категоріальний апарат, визначений у цьому підрозділі, є необхідною умовою для проведення чіткого дослідження інформаційного виміру російсько-української війни, а саме його меметичної складової. Поняття, наведені вище, забезпечують точність висновків, зроблених за результатами науково-дослідної роботи.

У рамках виконання роботи застосовуються загальнофілософські (абстрагування, індукція) та загальнотеоретичні (праксеологічний, порівняльний) методи. З урахуванням специфіки проблеми використовуються наступні прикладні методи: контент-аналіз та кейс-стаді.

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ МЕМІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВИМІРІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1. Меми як інструмент психологічної розрядки українського суспільства

Війна, у конвенційному розумінні цього слова, є потужним викликом для психологічної стійкості як на особистому, так і на суспільному рівнях, що пояснюється низкою ризиків та небезпек, таких як: загроза смерті, втрати житла, розлуки з близькими та невизначеність – що викликають почуття страху у людей. Серед шляхів подолання стресу, чи бодай зниження його рівня, психологи рекомендують застосовувати гумор та творчість, що у контексті даного дослідження зумовлює використання з цією метою мемів.

У період гібридної фази російсько-української війни, яка відбувалася у 2014-2022 рр., за різноманітних обставин загинуло низка лідерів незаконних квазідержавних формувань «Донецької народної республіки» і «Луганської народної республіки» та їхніх прихильників, що також відображалося в мемотворчості Інтернет-користувачів, яка покращувала настрої під час війни. Наприклад, у мемах про загибель ватажка «ДНР» Олександра Захарченка була присутня іронічна радість з приводу швидкої зустрічі терориста зі співаком Йосипом Кобзоном, який помер напередодні смерті Захарченка (Додаток 1).

Аналогічні емоції радості та іронії були висловлені і в мемах, які були присвячені внутрішнім протистоянням між угрупованнями всередині самопроголошених республік. Наприклад, український сатирик Богдан Процишин спародіював п'єсу Вільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта» під час здійснення внутрішнього перевороту в «ЛНР» у 2017 році³⁹.

³⁹ Процишин офіційний. Вільям Шекспір vs Процишин Богдан. *Facebook*. 2017. 22 листопада. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1CBtfDunDf/> (дата звернення: 31.01.2026).

24 лютого 2022 року російський диктатор Володимир Путін здійснив повномасштабне вторгнення в Україну, розпочавши новий етап російсько-української війни. Країна-агресор планувала посіяти страх серед українців та змусити їх до капітуляції, але буквально зі старту «спеціальної військової операції» почався опір силам окупантам, зокрема в інформаційному вимірі війни. У перші години проведення «СВО» флагман Чорноморського флоту ВМФ РФ, ракетний крейсер «Москва» прибув до о. Зміїний, щоб змусити військовослужбовців 17-го прикордонного загону імені полковника Олександра Жуковського ДПСУ здатися в полон, але отримав відмову, яку було висловлено із вживанням нецензурної лексики⁴⁰. Смілива відповідь прикордонників миттєво стала популярним інтернет-мемом, що символізував героїчний опір агресору⁴¹ та надихав українців здійснювати визвольну боротьбу. Треба зауважити, що фраза про російський військовий корабель також була одним із перших випадків залучення до мемотворчості відомих брендів, зокрема АТ «Укрпошта», яка випустила однойменну поштову марку⁴².

Згаданий раніше сатирик Богдан Процишин також поширив на власних сторінках у соціальних мережах меми для психологічної розрядки на початку повномасштабного вторгнення РФ. Одним із таких мемів стала афіша померлого на той момент Йосипа Кобзона, на якій було запрошення солдатам російських військ відвідати концерти співака в містах, де відбувалися найбільш інтенсивні бої першої доби «СВО» (Додаток 2).

Особливим мемом періоду повномасштабного вторгнення стало село Чернобаївка Херсонської області. Не зважаючи на те, що цей населений пункт

⁴⁰ Українська правда. "Русский военный корабль, иди нах@й" - прикордонники Зміїного росянам, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LDrFVdms8yk> (дата звернення: 31.01.2026).

⁴¹ Юрковський Д. В. Особливості використання мемів як інструменту опору та психологічної стійкості у перший рік повномасштабного вторгнення РФ... С. 126. URL: https://fpmv.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/2025/KMV/Zbirnyk_confer_17_April_2025.pdf (дата звернення: 27.01.2026).

⁴² Укрпошта News. [Інформація про випуск поштової марки «Русский военный корабль, іді...!»]. *Telegram*. 2022. 12 квітня. URL: https://t.me/ukrposhta_news/409 (дата звернення: 31.01.2026).

був окупований на початку «СВО», підрозділи ЗСУ регулярно завдавали ударів по позиціях загарбницьких сил, які дислокувалися в Чорнобаївці. На момент деокупації села у листопаді 2022 р., російські окупанти приблизно 30 разів опинялися під вогнем українських військ, що відображалося в інтернет-мемах, які розвінчували міфи про непереможність «другої армії світу» (Додаток 3).

Подібний ефект мав інший інтернет-мем початку повномасштабного вторгнення, який символізував у масовій свідомості українців незграбність та недолугість ворожої армії, – «Чмоня». Походження цього мему пов'язано із історією бійця мотострілецького підрозділу «ДНР» Андрія Рязанцева, який у березні 2022 року здався в полон військовим ЗСУ, а його зображення було опубліковано в мережі Інтернет. Через неохайний зовнішній вигляд (Додаток 4) солдат отримав згадане прізвище та став героєм однойменного інтернет-мему, що отримав широку популярність у соціальних мережах, насамперед у мережі TikTok, у якій відео з гештегом «Чмоня» мали приблизно 40 мільйонів переглядів станом на кінець березня 2022 року⁴³.

Чималу популярність під час повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну мав мем «бавовна», поява якого пов'язана з практикою застосування новомови в російській пропаганді. Вперше це слово було використано при спробі перекласти новину з російського медіа про пожежі на військовій частині та нафтобазі в місті Брянськ, що відбулися 25 квітня 2022 року. Першоджерело повідомляло про «мощный хлопок» на місцях подій, що українською мовою було перекладено як «потужна бавовна»⁴⁴. Даний конфуз одразу набув масового поширення в соціальних мережах, зокрема для залякування мешканців

⁴³ Малай К. Полонений-окупант з Горлівки на прізвище "Чмоня" став новим інтернет-мемом. *OBOZ.UA*. 2022. 29 березня. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/show/prikolyi/polonenij-okupant-z-gorlivki-na-prizvisko-chmonya-stav-novim-internet-memom.htm> (дата звернення: 01.02.2026).

⁴⁴ Стаценко Я. Що таке бавовна на війні: походження мему, значення та вплив на український опір. *Wem.ua*. URL: <https://wem.ua/shho-take-bavovna-na-vijni-pohodzhennya-memu-znachennya-ta-vplyv-na-ukrayinskyj-opir/> (дата звернення: 09.04.2026).

Російської Федерації про неминучі випадки «бавовни»⁴⁵, і надалі використовується для інформування про вибухи на суверенній території РФ та тимчасово окупованих територіях України, покращуючи настрій користувачів українського сегменту Інтернету. Мем зазнав певної еволюції з наростанням популярності: з'явився міфічний персонаж бавовнятко – «пухнасте і непосидюче, настільки миле, що зустрівши його дівчатка-фітоняшки захоплено верещать "So cute!" і беруться негайно чухати, пестити, цьомати у мордочку і частувати смаколиками»⁴⁶. Також мем набув поширення в музичному мистецтві: у 2022 році з'явився панк-гурт «100% Bavovna», а низка інших музичних груп записали однойменні пісні⁴⁷.

Із бавовною пов'язано походження іншого мему часів повномасштабного вторгнення. У серпні 2022 року Збройні сили України завдали ракетного удару по авіабазі «Саки» на тимчасово окупованій території Кримського півострова, що супроводжувався гучною «бавовною». Згодом, у мережі Інтернет з'явилося відео з приватного автомобіля, в салоні якого громадянка Російської Федерації Світлана Логінова казала, що вона «взагалі не хоче виїжджати з Криму»⁴⁸. Розпач жінки через вимушену евакуацію миттєво набув масового поширення серед користувачів Інтернету, що зробило його популярним інтернет-мемом, який використовують у ситуаціях, коли російські громадяни змушені змінювати своє місце проживання через наближення активних бойових дій, зокрема під час здійснення операції ЗСУ в Курській області⁴⁹.

⁴⁵ @narodnmilicbnr. В ОДНОМ ИЗ УКРАНСКИХ ПАБЛИКОВ СДЕЛАЛИ ТАКОЙ ПОСТ. ПРЯЧЬТЕСЬ ВСЕ. *Twitter*. 2022. 29 апреля. URL: <https://x.com/i/status/1520117641339318273> (дата звернення: 09.04.2026).

⁴⁶ Mulik V. Бавовнятко. *Facebook*. 2022. 18 серпня. URL: <https://www.facebook.com/vasyl.mulik.2025/posts/pfbid0uCiydGCwvMy9D97y5AbAAgXxsHLY4hxCpc4mWvyUhFxK2krRHMHCj4u33Lrfncevl> (дата звернення: 09.04.2026).

⁴⁷ Gonivo Records. Jalsomino - Бавовна, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zhnKwsrxFrk> (дата звернення: 09.04.2026).

⁴⁸ Лавка Задовольень. Не хочу уезжать из Крыма, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eSpqRkebaKE> (дата звернення: 09.04.2026).

⁴⁹ Юрий ВЕЛИКИЙ. "Вообще не хотела уезжать из СУДЖИ" - приключения ТУРИСТКИ в Курской области [Пародия], 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wWf0X7CL05g> (дата звернення: 09.04.2026).

Зауважимо, що у період повномасштабного вторгнення ЗС РФ з'явився мем, який допомагав ідентифікувати українців та їхніх прихильників у боротьбі з окупантами, – привітання «Доброго вечора, ми з України!». Вперше цей вислів промовив лідер етногурту «ДахаБраха» Марко Галаневич, але більший вжиток він отримав після випуску музичного треку гурту PROBASS HARDI у жовтні 2021 року⁵⁰. Натомість широко популярною фраза стала після початку повномасштабного вторгнення РФ, зокрема через відеозвернення Голови Миколаївської обласної військової адміністрації Віталія Кіма, який починав свої зведення привітанням «Доброго вечора, ми з України!». Згодом цей вислів був використаний як неофіційне привітання у лавах Збройних сил України, що доводить консолідуючу функцію меметичної фрази.

Подібну функцію з визначення свого/чужого виконують інші меми, одним із найпопулярніших яких є слово «паляниця». Ця мовна одиниця символізує самостійне функціонування української мови, руйнуючи міти про неї як діалект російської, оскільки буквосполучення *ця* складне для вимови носіям російської мови. Враховуючи зазначену особливість, українці включають «паляницю» та подібні за кінцевим звучанням слова в своєрідні паролі, яких просять вимовити співрозмовників (наприклад: «Я сиділа у крамниці, у своїй новій спідниці, їла стиглі полуниці, їх мокала в цукорницю, що купила у крамниці біля Укрзалізниці. Потім взяла паляницю, і чорницю, і суницю, перекинула рушницю й надіслала блискавицю прямо ворогові в пиццю»⁵¹). Варто зазначити, що словом «паляниця» було названо ракету-дрон вітчизняного виробництва, що свідчить про закріплення *паляниці* як українського національного символу⁵².

⁵⁰ Ковалевська Є. «Доброго вечора, ми з України»: кому належить відома фраза і хто її такою зробив. *BBC News Україна*. 2022. 06 травня. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61351682> (дата звернення: 31.01.2026).

⁵¹ Shtop H. [Новий пароль українця]. *Facebook*. 2022. 05 березня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1Fu3sS69CJ/> (дата звернення: 08.04.2026).

⁵² Україна вперше застосувала вітчизняну ракету-дрон «Паляниця». *Слово і Діло*. 2024. 24 серпня. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/08/24/novyna/bezpeka/ukrayina-vpershe-zastosovala-vitchyznyanu-raketu-dron-palyanycya> (дата звернення: 08.04.2026).

Паляницею не вичерпується інструментарій виявлення ворожих осіб, які намагаються мімікрувати під українців. На третій день здійснення Російською Федерацією повномасштабного вторгнення була підготовлена низка питань, відповіді на які могли знати виключно українці: «Коли ревуть воли? Що роблять мертві бджоли? Які в нас олені-олені? Де найближче відділення Монобанку?»⁵³.

Соціальний аспект мемів, зокрема згуртування членів спільноти під єдиним прапором, простежується в історії, яка відбулася на початку 2026 року під час поїздки українки Дар'ї Мельниченко та італійця Рокко в Україну. Зі слів дівчини, чоловік почав жорстко критикувати Україну та її владу, розхвалюючи водночас російського диктатора, що спровокувало суперечку між Рокко та Дар'єю, яка пообіцяла разом доїхати до українського кордону та не допустити його перетину італійським громадянином (дослівно: «я ляжу, але воно не заїде в Україну»⁵⁴), що було реалізовано рішенням Державної прикордонної служби України. Історія одразу набула популярності в соціальній мережі Threads, в якій з'являлися гумористичні мему з вираженням підтримки співвітчизниці (Додаток 5), а на сторінці Дар'ї дописи з детальним роз'ясненням ситуації отримували десятки тисяч вподобайок. Жести солідарності з позицією дівчини були здійснені відомими українськими особистостями та брендами, зокрема співзасновник Monobank Олег Гороховський повідомив про створення зовнішнього оформлення банківських карток з фразою «Я ляжу, але воно не заїде в Україну» у вигляді допису з мережі Threads⁵⁵.

⁵³ Цит. за: Як визначити рашиста, який видає себе за місцевого (MEM). *Texty.org.ua*. 2022. 26 лютого. URL: <https://texty.org.ua/fragments/105782/yak-vyznachyty-rashysta-yakyj-vydaye-sebe-za-miscevoho-mem/> (дата звернення: 08.04.2026).

⁵⁴ @d_melnichenko. [Я ляжу, але воно не заїде в Україну]. *Threads*. 2026. 05 січня. URL: https://www.threads.com/@d_melnichenko/post/DTI7LMzDKRO?xmt=AQF0dzJm6R3IuhrFnHiQVvMON27A8y9dRT-igV29cDQ12pjIPhPdPFs3yy8YaoJXIDI4dD3d&slf=1 (дата звернення: 08.04.2026).

⁵⁵ @gorokhovsky. [Скін картки Monobank «Я ляжу, але воно не заїде в Україну»]. *Threads*. 2026. 06 січня. URL: <https://www.threads.com/@gorokhovsky/post/DTKxkFdjP2x?xmt=AQF0-9XrDsw8CGWNWatNivrYrrdJQc0Hym5i4e13SPJ-Kc54KxidQrxOjLad1vqcMOzxlY&slf=1> (дата звернення: 08.04.2026).

Окремо треба виділити таку категорію мемів як меметичні пісні, які під час повномасштабного вторгнення отримали назву «байрактарщина»⁵⁶. У цих музичних творах, які отримували велику кількість прослуховувань, возвеличували героїв та явища опору російській агресії, що також виконували підбадьорливу функцію для українського суспільства і були творчою формою вираження почуттів на початку широкомасштабної навали ЗС РФ. До пісень «байрактарщини» слід віднести такі твори: «Байрактар» (героїзація однойменного БПЛА), «Ванька-Встанька» (дегуманізація окупантів), «Пес Патрон» (ідеалізація головного героя пісні) та ін.

Варто зазначити, що меми можуть висвітлювати негумористичну тематику, але водночас демонструвати захоплення діяльністю героїв, яким присвячені ці меми. До такого типу мемів варто віднести інтернет-меми, що створювали українські користувачі соціальних мереж стосовно військовослужбовців Сил оборони України, які здійснювали захист Донецького аеропорту імені Сергія Прокоф'єва у 2014-2015 рр. і отримали загальну назву *кіборги*. Таке прізвисько оборонцям ДАП надав один із проросійських бойовиків так званої «ДНР», коментуючи хід бойових дій за левовище⁵⁷. Стійкість українських воїнів, їхній героїзм та готовність пожертвувати найціннішим були оспівані в сучасній культурі, зокрема в інтернет-мемах, у яких буквально зображували військовослужбовців СОУ як кіборгів (Додаток 6). «Кіборги» наразі є уособленням незламного бойового духу українського народу, а героїчному захисту Донецького аеропорту присвячуються численні твори мистецтва, чи не найвідомішим з яких є кінофільм «Кіборги. Герої не вмирають», що станом на початок лютого 2018 року зібрав найбільшу суму касових зборів за час незалежності України⁵⁸.

⁵⁶ Олійник Д. Байрактарщина – не шароварщина. Чому це різні речі і чи є підстави виокремлювати явище "байрактарщини"?. *Українська правда*. 2023. 09 травня. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/05/09/7401342/> (дата звернення: 01.02.2026).

⁵⁷ Борзов С. [Допис до Дня пам'яті захисників Донецького аеропорту]. *Facebook*. 2025. 20 січня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1BHDQxdQ1r/> (дата звернення: 30.01.2026).

⁵⁸ Фільм "Кіборги" встановив рекорд вітчизняного прокату за період незалежності. *iPress.ua*. 2018. 14 лютого. URL:

Аналогічним мемом у часи повномасштабного вторгнення став пілот, який отримав прізвисько «Привид Києва», оскільки він, згідно із легендою, збив декілька ворожих літаків у небі над Києвом у перші години «СВО». Історію льотчика розвивали як звичайні громадяни України, так і представники державних і правоохоронних органів влади, зокрема Служба безпеки України, аби тримати на високому рівні бойових дух військовослужбовців СОУ для відсічі агресії РФ⁵⁹. Згодом, речник Повітряних Сил ЗСУ Юрій Ігнат повідомив, що «Привид Києва» є загальною назвою для пілотів 40-ї бригади тактичної авіації ПС ЗСУ⁶⁰, але це не завадило легенді залишатися популярною і продовжувати відображатися в масовій культурі, зокрема у формі муралу в Подільському районі міста Києва (Додаток 7).

Легенди про героїзм пересічних українців у перші дні повномасштабного вторгнення варто віднести до тієї ж категорії мемів, якою є історія «Привида Києва». Зокрема, 25 лютого 2022 року користувачка соціальної мережі Facebook Тетяна Демчук повідомила на своїй сторінці, що хулігани з київського району Оболонь змогли знешкодити двох окупантів та захопити ворожий бронетранспортер, який згодом був переданий Силам оборони України⁶¹. Згодом український бізнес розробить тематичний мерчендайзинг, присвячений зазначеній історії⁶².

Схожу популярність мала розповідь про збиття ворожого безпілотної банкою консервованих огірків, про що повідомила керівниця Центру

https://ipress.ua/news/film_kiborny_vstanovyv_rekord_vitchyznyanogo_prokatu_za_period_nezalezhnosti_244821.html (дата звернення: 08.04.2026).

⁵⁹ Галата А. Головний «Привид Києва» загинув. Як виникла міська легенда. *War Telegram*. 2022. 03 жовтня. URL: <https://war.telegraf.com.ua/ukr/kyev/2022-10-03/5718275-golovniy-privid-kyeva-zagynuv-yak-vinikla-miska-legenda> (дата звернення: 01.02.2026).

⁶⁰ Цит. за: Там само.

⁶¹ Demchuk T. [Оболонські гопники віджали російський БТР]. *Facebook*. 2022. 25 лютого. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1Dfcriv9nR/> (дата звернення: 08.04.2026).

⁶² Поло "Оболонські гопники". *Студія друку MANGO PRINT*. URL: <https://mangoprint.com.ua/polo-obolonski-gopniki> (дата звернення: 08.04.2026).

стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки Любов Цибульська⁶³. Не зважаючи на те, що згодом власниця банки уточнювала про консервацію помідорів, історія стала мемом, що символізує народний характер визвольної боротьби з окупантами⁶⁴.

Тематику народного спротиву загарбницьким військам розвинув мем «тракторні війська». «Заснування» такого меметичного підрозділу Збройних сил України пов'язане з випадками захоплення українськими цивільними громадянами російських бойових машин та передача їх ЗСУ засобами сільськогосподарської техніки⁶⁵. Мем «тракторні війська» був представлений у формі фотожаб інтернет-користувачів (Додаток 8) та згаданий у пісні представників українського шоу-бізнесу «Горить, палає, техніка ворожа»⁶⁶.

У міру того, як затягується війна, важливою задачею стає недопущення суттєвих почуттів втоми й апатії у суспільства та війська, що можна досягти завдяки висвітленню нових гучних перемог та підкресленню збереження боєздатності армії. У контексті повномасштабної фази російсько-української війни, меми про Курську операцію ЗСУ та операцію СБУ «Павутина» змогли підняти бойовий дух українців у період наростання згаданих почуттів, оскільки гумор та радість за успіхи СОУ відновили віру в здатність України ефективно протидіяти набагато сильнішому супротивнику. Меми про здійснення бойових завдань військовослужбовцями підрозділів Збройних сил України на території Курської області РФ були присвячені не тільки самій операції, а й іншим актуальним темам, зокрема енергетичній кризі, що була спричинена наслідками російських обстрілів та могла бути подолана через потенційне захоплення

⁶³ Tsybulska L. In Kyiv a woman knocked down a Russian drone from a balcony with a jar of cucumbers. *Twitter*. 2022. The 5th of March. URL: <https://x.com/i/status/1500075457798189057> (date of access: 08.04.2026).

⁶⁴ Холодовський В. «Бабуся, яка збила дрон банкою огірків». *TikTok*. 2022. 13 квітня. URL: <https://vt.tiktok.com/ZSHuL1d6M/> (дата звернення: 08.04.2026).

⁶⁵ Тракторні війська. *Енциклопедія Драматика*. URL: https://drama.kropyva.ch/Тракторні_війська (дата звернення: 08.04.2026).

⁶⁶ Олександр Пономарьов. О.Пономарьов М.Хома Т.Тополя Є.Кошовий Ю.Ткач П.Чорний - УКРАЇНА ПЕРЕМОЖЕ #українапереможе, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fRuiEv3JRdQ> (дата звернення: 08.04.2026).

Курської АЕС (Додаток 9). Аналогічний механізм мемотворчості стосувався й операції зі знищення за допомогою далекобійних машин, водії яких перевозили безпілотні літальні апарати, стратегічних бомбардувальників країни-агресора: можливість здійснити атаки на декілька аеродромів поєднували із посиленням переговорної позиції України на перемовинах з делегацією РФ (Додаток 10).

Отже, меми через своє здебільшого гумористичне забарвлення є ефективним засобом збереження морально-психологічної стійкості в умовах війни з противником, який має суттєву перевагу за бойовими показниками. Під час гібридної фази російсько-української війни українське суспільство висміювало за допомогою мемотворчості проросійських сепаратистів, іронізуючи з внутрішньої колотнечі в середовищі бойовиків «ДНР» і «ЛНР», та одночасно возвеличували героїзм українських військовослужбовців («кіборгів»), які обороняли Донецький аеропорт. У період «спеціальної військової операції» ЗС РФ зазначені ефекти мемів посилювалися на фоні збільшення масштабів війни, а також додавалася консолідуюча функція мемотворчості для забезпечення ефективного супротиву агресору.

2.2. Використання мемів у протидії російській пропаганді

Важливим напрямом ведення агресивної політики Російською Федерацією проти України є пропаганда. Дезінформаційна машина РФ з початку загарбницької війни намагається просунути фейкові повідомлення та власні наративи у вітчизняний інформаційний простір для успішної дискредитації української держави в очах місцевого населення. Проте українці застосовують різноманітні методи та засоби нейтралізації ворожих пропагандистських впливів, зокрема меми.

Одним із перших мемів, який використовували українські користувачі Інтернету для розвінчання фейків російської пропаганди, є «візитка Яроша». Зазначений інтернет-мем з'явився у квітні 2014 року як реакція на повідомлення Міністерства закордонних справ РФ про збройну сутичку в місті Слов'янськ Донецької області, в організації якого зовнішньополітичне відомство країни-

агресора звинуватило лідера націоналістичного руху «Правий сектор» Дмитра Яроша, заявивши, що на місце інциденту була виявлена його візитна картка. Абсурдність заяви було висміяно в інтернет-мемах, у яких, наприклад, «візитку Яроша» приймали в якості платіжного засобу або призу за участь у телегрі «Поле чудес» (Додаток 11). Після оприлюднення заяви МЗС РФ хештег #ВизиткаЯроша опинився серед трендів українського та російського сегментів соціальної мережі Twitter⁶⁷, а гурт «Крихітка» присвятив мему пісню «Візитівка»⁶⁸.

Інший випадок застосування мемомтворчості в якості реакції на російську дезінформацію – «клаптик землі і два раба». На початку листопада 2014 року телеканал «Первый канал» випустив сюжет, в якому жителі села в Донецькій області, за версією редакції, пояснюють кореспонденту мотивацію приєднатися до лав Національної гвардії України обіцянкою з боку військовослужбовців отримати нагороду у вигляді «клаптику землі і двох рабів». Інтернет-користувачі висміяли цей фейк у жартах та мемах, у яких, зокрема були спародійовані тексти популярних пісень шляхом додавання згадок «двох рабів»⁶⁹ та оприлюднені документи про отримання «клаптика землі і рабів» (Додаток 12), а популярність у соціальних мережах мали гештеги #двараби та #РабыДляНацгвардии⁷⁰. Варто відзначити, що до творення мемів про «клаптик землі і два раба» долучалися українські політики та посадові особи, серед яких був тодішній міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков, який опублікував

⁶⁷ Візитка Яроша «порвала» інтернет. ФОТОЖАБИ. *ВолиньPost*. 2014. 20 квітня. URL: <https://www.volynpost.com/news/31479-vizytka-iarosha-porvala-internet-fotozhaby> (дата звернення: 30.01.2026).

⁶⁸ Група Крихітка. Крихітка - Візитівка, 2014. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Wvix9ZDWZFI> (дата звернення: 04.04.2026).

⁶⁹ @kashasaltsova. [Пісня-пародія «Ой на горі два раби»]. *Twitter*. 2014. 04 листопада. URL: <https://x.com/i/status/529414272598560769> (дата звернення: 04.04.2026).

⁷⁰ Шидловська Є. "Ой, на горі #два раби": реакція соцмереж на російське ТБ. *BBC News Україна*. 2014. 05 листопада. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/11/141105_zsh_national_guard_slaves_trending_zsh (дата звернення: 04.04.2026).

у соціальній мережі Facebook допис із уточненням про «приналежність до вищої касты хунти, яка дає право на подвійну нормативну кількість рабів»⁷¹.

Особливо абсурдною була фейкова історія російських ЗМІ про настанови в українських школах, за якими школярі в зимовий період повинні були захищати від голоду синиць та водночас убивати снігурів, бо перші, маючи жовто-блакитне забарвлення, символізують Україну, а останні через свою червону грудку – СРСР та його правонаступника Російську Федерацію. Користувачі інтернет-форумів іронічно зазначили, що російські пропагандисти припустилися помилки, оскільки снігур забарвлений у червоний і чорний кольори, що робить його символом «Правого сектору», а синиця може відображати кольори прапора Російської імперії: чорний, жовтий та білий⁷². З нагоди святкування Дня незалежності України, у 2015 році в місті Запоріжжя був встановлений пам'ятник мему про «вбитих снігурів»⁷³.

Приводом для мемотворчості може бути не лише зміст фейків і наративів російської пропаганди, а і випадкові помилки самих пропагандистів. 8 лютого 2017 року в місті Макіївка Донецької області був ліквідований бойовик так званої «ДНР» Михайло Толстих, який був широко відомий під позивним «Гіві». Російська сторона та сепаратисти одразу звинуватили українську владу в убивстві сепаратиста, але журналіст телеканалу «Россия 24» розповів в авторському сюжеті, що замовниками ліквідації «Гіві» можуть бути два чоловіки з прізвищами Зорян і Шкіряк. Радник міністра внутрішніх справ України Зорян Шкіряк оприлюднив на своїй сторінці у соціальній мережі Facebook підбірку фотожаб про пригоди братів-близнюків Зоряна і Шкіряка, зокрема з пародіюванням таких відомих кінофільмів, як «Леон» і «Містер і місіс Сміт»

⁷¹ Avakov A. [Допис із жартом про рабів]. *Facebook*. 2014. 05 листопада. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1PxoNcrhAr/> (дата звернення: 04.04.2026).

⁷² Фейк ЗМІ Росії. В Україні школярів вчать вбивати снігурів і захищати синиць. *Радіо Свобода Україна*. 2014. 12 грудня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/26741269.html> (дата звернення: 04.04.2026).

⁷³ У Запоріжжі встановили пам'ятник фейковій російських ЗМІ про снігурів. *Радіо Свобода*. 2015. 24 серпня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27205895.html> (дата звернення: 04.04.2026).

(Додаток 13). Історії «Зоряна і Шкіряк» була присвячена пісня музичного гурту «Мірко Саблич», що є пародією на твір «Утекай» російського рок-гурту «Мумий Тролль»⁷⁴, а в мережі Facebook була створена сторінка «Зорян і Шкіряк», на яку, станом на квітень 2026 року, підписані приблизно 21 тисяча користувачів⁷⁵.

До творення дезінформаційного продукту в країні-агресорі беруть участь не тільки представники медіа, а й вищі посадові особи РФ, зокрема диктатор Володимир Путін. 21 лютого 2022, оголошуючи про визнання «незалежних ДНР і ЛНР», російський очільник заявив, що Україна була утворена в результаті політики більшовицького режиму на початку свого існування, у зв'язку з чим її можна впевнено називати «Україна імені Володимира Ільича Леніна». Псевдоісторичне твердження Путіна викликало не тільки обурення, а й насмішки з боку користувачів соціальних мереж, які створювали відповідні меми з обігрування реакцій українських історичних постатей та Володимира Леніна на версію, що останній «придумав Україну» (Додаток 14). Важливо зазначити, що Посольство США в Україні фактично висловила підтримку українській стороні, оприлюднивши на своїй сторінці у соціальній мережі Facebook зображення, на якому продемонстровано, що нинішньої столиці країни-агресора не існувало в часи возведення в Києві церковних споруд, що зібрало приблизно 50 тисяч переважно позитивних реакцій та 40 тисяч поширень мережею⁷⁶. Згодом, автори YouTube-каналу «Politoons» створили та оприлюднили на відеохостингу анімаційний проєкт «Альтернативна реальність України», де в одній з серій, що збрала більше 4 тисяч вподобайок та 95 тисяч переглядів, були показані сценарії,

⁷⁴ Мирко Саблич музпубліцистика – смішно про грішне (Мирко Саблич). "УТЕКАЙ" – Песенка о Зоряне и Шкиряке – Саблич, 2017. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Hb2XwBLVC8I> (дата звернення: 04.04.2026).

⁷⁵ Зорян і Шкіряк. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/share/18jy99RkBp/> (дата звернення: 04.04.2026).

⁷⁶ U.S. Embassy Kyiv Ukraine. [Kyiv and Moscow in the period of 10-12 centuries]. *Facebook*. 2022. The 22nd of February. URL: <https://www.facebook.com/share/p/18KUidEk6G/> (дата звернення: 04.04.2026).

за яких могли бути реальними російські фейки, зокрема міт про те, що «Україну придумав Ленін»⁷⁷.

Російський диктатор не єдиний з автократичних лідерів, які проговорюють неправдиві відомості стосовно російсько-української війни та надалі стають героями інтернет-мемів. 11 березня 2022 року самопроголошений президент Республіки Білорусь Олександр Лукашенко пообіцяв на зустрічі з Володимиром Путіним показати звідки на Білорусь готувався напад, що буцімто виправдовувало нанесення превентивного удару, маючи на увазі повномасштабне вторгнення в Україну. Спроба білоруського диктатора виправдати початок «СВО» стала одним із найвідоміших інтернет-мемів часів повномасштабного вторгнення російських військ в Україну: користувачі соціальних мереж створювали велику кількість відеороликів, за сюжетом яких Олександр Лукашенко промовляв легендарну фразу про напад на Білорусь різним персонажам за різноманітних обставин: героям кінострічок (наприклад, «Сяйво», «Іван Васильович змінює професію»), Містеру Біну, рибі Дорі з мультфільму «У пошуках Немо», танцівницям балету «Лебедине озеро», ведучим телепрограм тощо⁷⁸.

Окрему увагу мемотворці приділяли коментарям Міністерства оборони РФ стосовно ходу бойових дій в Україні. Посадовці міністерства неодноразово застосовували засоби «новомови», намагаючись за їх допомоги інформувати російське населення про військові невдачі у більш прийнятній формі⁷⁹. Наприклад, відступи війську з північних областей України та о. Зміїний були представлені як «жести доброї волі», а поразки внаслідок Харківської контрнаступальної операції ЗСУ – «перегрупуванням» та «тактичним

⁷⁷ Politoons. Російська пропаганда в дії! Дія альтернативна Реальність | Politoons, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fLKX4pV_E5U (дата звернення: 04.04.2026).

⁷⁸ «А я сейчас вам покажу, откуда готовилось нападение». Як прмова Лукашэнкі стала мемам. *Наша Ніва*. 2022. 03 красавіка. URL: <https://nashaniva.com/287574> (дата звернення: 04.04.2026).

⁷⁹ Кульженко В. Новомова: як російська пропаганда намагається конструювати реальність росіян і деморалізувати українців за допомогою слів. *Детектор медіа*. 2023. 30 січня. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31087/2023-01-30-novomova-yak-rosiyska-propaganda-namagaietsya-konstruyuvaty-realnist-rosiyan-i-demoralizuvaty-ukraintsiv-za-dopomogoyu-sliv/> (дата звернення: 03.02.2025).

відступом». Натомість, спроби Міністерства оборони РФ применшити ефективність дій Сил оборони України були висміяні в інтернет-мемах, в яких користувачі іронізували над намірами країни-агресора отримати статус наддержави з величними мовою, культурою та відступом⁸⁰.

Одне із абсурдних звинувачень України з боку Російської Федерації – наміри офіційного Києва розробити біологічну зброю. Пропагандистські медіа та високопосадовці держави-агресора протягом усього періоду російсько-української війни поширювали дезінформаційні повідомлення про створення Сполученими Штатами Америки на території України кількадесят лабораторій, працівники яких створюють біоагентів для зараження слов'янського етносу. Наприклад, режисер Микита Міхалков розповсюдив фейк про підготовку заражених птахів до здійснення польотів над російською територією, а постійний представник РФ при ООН Василь Небензя під час засідання Ради безпеки повідомляв про знахідку безпілотної, що переносив контейнер із зараженими небезпечним вірусом комарами. Непідтвержені відомості про існування біологічної зброї надихнули українських користувачів Інтернету на створення мемів про військовослужбовців зі світу тварин⁸¹, а міністр оборони України у 2021-2023 рр. Олексій Резніков у якості відповіді на заяву Василя Небензі спародіював оголошення російського диктатора про проведення часткової мобілізації в РФ⁸².

На початку 2026 року Російська Федерація не припиняла нанесення масованих ракетно-дронових ударів по території України, що також супроводжувалися появою нових фейкових повідомлень. До таких прикладів слід віднести повітряну атаку в ніч з 8 на 9 січня 2026 року, під час якої з полігону «Капустин Яр» в Астраханській області було запущено балістичну ракету

⁸⁰ Дамо відсіч Росії. Великій рускій язык Великая русская література Великое русское отступленіє. *Twitter*. 2022. 10 вересня. URL: <https://x.com/i/status/1568651977357201410> (дата звернення: 04.04.2026).

⁸¹ Nemchenko V. Біологічна зброя готова. *Facebook*. 2022. 21 березня. URL: <https://www.facebook.com/share/v/1Jx9kgi13N/> (дата звернення: 04.04.2026).

⁸² Reznikov O. [A partial mobilization of Mosquitoes]. *Twitter*. 2022. The 8th of November. URL: <https://x.com/i/status/1589921503885537280> (дата звернення: 04.04.2026).

проміжної дальності «Орешнік» для нанесення удару по місту Львову, внаслідок чого, за повідомленням російських медіа, був знищений міський метрополітен. Незважаючи на те, що львівський метрополітен не існував на момент здійснення атаки, недолугий фейк про його руйнування поширювався такими великими виданнями, як «РИА Новости». Проте, українські користувачі соціальних мереж іронічно відреагували на «новину» про руйнацію львівського метрополітену, створивши в мережі Threads сторінку метрополітену, найпопулярніший допис (понад 14 тисяч вподобайок та 1 тисячі поширень) на якій містив «спростування» дезінформації російських медіа⁸³.

Треба зауважити, що пропаганда, зокрема російська, не обмежується суто фейковими повідомленнями. З метою посилення власної величі та гордості, пропагандисти здатні створювати і поширювати у власному та ворожому інформаційних просторів міти, що містять потрібні меседжі та наративи. Напередодні здійснення повномасштабного вторгнення в Україну, російські та проросійські медіа зазначали, що у разі прямого військового зіткнення ЗСУ та ЗС РФ, українська столиця буде швидко захоплена і війна закінчиться перемогою офіційної Москви. Вторгнення в Україну розпочалось на низці напрямків, в тому числі Київському, проте російські війська не увійшли до Києва за понад місяць боїв, що закінчилися відступом з півночі України, а взяття Києва за 3 дні стало мемом, яким висміюється самовпевненість армії РФ та здатність цієї держави диктувати свої умови світу. Це лягло, зокрема, в основу анімаційного сюжету «КИЕВ за 3 ДНЯ!», що отримав більше 4 тисяч вподобайок та 64 тисяч переглядів на відеохостингу YouTube⁸⁴.

Подібну функцію виконує інший мем – «аналоговнет», що присвячений російським технологіям, характеристики яких непомірно возвеличуються

⁸³ @metropoliten.lviv. [Львівський метрополітен працює]. *Threads*. 2026. 09 січня. URL: <https://www.threads.com/@metropoliten.lviv/post/DTTECQUjbxw?xmt=AQF0hLhtg82Sj18QTvoeou-I8JhUQkTX3kL2e5jsERDhInxLqzoQc8mrXmLGIR5h82LF4eU&slf=1> (дата звернення: 05.04.2026).

⁸⁴ Фріоніс. КИЕВ за 3 ДНЯ! (анімація), 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xadqKIBDBeA> (дата звернення: 05.04.2026).

засобами пропаганди (дослівно – «аналогів немає»). Мем виник внаслідок подій, які продемонстрували здатність нейтралізувати дію «аналоговнетной» ворожої зброї, наприклад, збиття Повітряними силами ЗСУ ракети Х-47М2 «Кинджал»⁸⁵. Наразі слово «аналоговнет» медіа використовують у новинах про успішну протидію російському озброєнню, а користувачі Інтернету створюють проекти з такою назвою про негативні аспекти проживання в Російській Федерації та висміюванням дій влади РФ у рамках проведення «СВО», що отримують сотні тисяч переглядів⁸⁶. Варто зазначити, що мем «аналоговнет» був поширений і в медійному просторі РФ, зокрема гурт «Ленинград» випустив у липні 2022 року однойменну пісню з використанням елементів гри слів, що зібрало приблизно 64 тисячі вподобайок та майже 4 мільйони переглядів на відеохостингу YouTube⁸⁷.

Коментуючи хід бойових дій в Україні, російський диктатор Володимир Путін заявив, що війська РФ «всерйоз ще нічого не починали», тим самим намагаючись виправдати тодішні невдачі на полі бою. Ця фраза також стала інтернет-мемом, який і наразі використовують при реагуванні на успішні дії Сил оборони України, зокрема під час актуальних станом на початок липня 2022 року ударів установками HIMARS по позиціям російських військ на окупованих територіях України (Додаток 15).

Таким чином, меми є інструментом, що активно застосовується в нейтралізації ворожого пропагандистському впливу. За допомогою них користувачі українського сегменту Інтернету висміюють фейки та наративи російської пропаганди, демонструючи їхню недолугість та абсурдність при спробі деморалізувати українське суспільство. Це не заперечує необхідність офіційного спростування дезінформації в оперативному режимі і не може

⁸⁵ М-во оборони України. Черговий «аналоговнет» міф розвіяно: наші зенітники першими у світі знищили ракету Х-47 «Кинджал». *Facebook*. 2023. 15 червня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1DNMJx2E9Z/> (дата звернення: 05.04.2026).

⁸⁶ smiles. Аналогов нет. *YouTube*. URL: <https://youtube.com/playlist?list=PLAEy6Ak774KLiHLiZVstF5movL0f2E-DF&si=WkAZerYd9qeRiddg> (дата звернення: 05.04.2026).

⁸⁷ Ленинград. Ленинград – Аналоговнет, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0e2O-OBHNN0> (дата звернення: 05.04.2026).

використовуватися для недооцінки спроможностей країни-агресора здійснювати ефективні інформаційно-психологічні спеціальні операції, але меми є і можуть бути засобом «м'якої сили» зі зміцнення власних позицій у меметичній війні з перспективним поширенням українських наративів в інформаційному просторі Російської Федерації.

2.3. Мемі як інструмент цифрової дипломатії України

Відповідно до Стратегії Міністерства закордонних справ України, публічна дипломатія Української держави реалізуються у низці напрямків, зокрема цифровій дипломатії⁸⁸. У рамках здійснення цифрової дипломатії Українська держава веде сторінки у соціальних мережах, зокрема Twitter (нинішній X), де створено офіційний акаунт України, на якому станом на квітень 2026 року підписалися понад 2 млн користувачів мережі⁸⁹. Перший допис на сторінці @Ukraine мав символічний характер і містив звернення до офіційних акаунтів Канади та Республіки Польща стати першими підписниками, обґрунтовуючи історичною першістю цих держав у визнанні незалежності України у 1991 році⁹⁰. Контент сторінки ведеться англійською мовою та містить як суто текстові повідомлення, так і дописи з додаванням візуальної компоненти (зображення, відео), зокрема меметичні світлини, у змісті яких закодовані національні інтереси України.

Одним із таких прикладів використання мемів для просування національних інтересів України є регулярне нагадування про приналежність Криму, зокрема розміщення відповідних світлин у День спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя⁹¹. У контексті анексії Криму, варто зауважити, що український акаунт оперативно реагує на випадки

⁸⁸ Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки... С. 10.

⁸⁹ Ukraine. X (formerly Twitter). URL: <https://x.com/Ukraine> (date of access: 09.04.2026).

⁹⁰ @Ukraine. [Canada and Poland as first Ukraine's followers]. Twitter. 2016. The 2nd of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/738295460679520256> (дата звернення: 14.04.2026).

⁹¹ @Ukraine. After all this time? Always. X. 2026. The 29th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/2027010868479668667?s=20> (date of access: 13.04.2026).

висловлення російськими посадовими особами антиукраїнських заяв. Наприклад, у якості відповіді на пропозицію голови Державної Думи Російської Федерації Вячеслава Володіна екстрадувати до РФ іноземних політиків, які говорять про належність Кримського півострова Україні, було оприлюднено світлину персонажа саги «Зоряні війни» Йоди із текстом «extradite me if you can lol» у дописі та написом «Crimea Ukraine is» на зображенні, що отримало понад 2 тисяч вподобайок та 600 поширень серед користувачів мережі⁹².

Меми із кодуванням національних інтересів офіційним акаунтом України використовуються також у привітаннях з важливими державними святами. Наприклад, у 2024 році, з нагоди святкування Дня Соборності України, було оприлюднено малюнок з порівнянням зображення на руці жесту «тризуб» у правобережній та лівобережній частинах країни та доповненим зображенням жесту з написом «Unity», що символізує єдність української держави, розташованої на двох берегах річки Дніпро⁹³.

Протидія російській пропаганді у світовому інформаційному просторі є одним із ключових напрямків публічної дипломатії України. Зокрема, у червні 2020 року на офіційній сторінці Російської Федерації були оприлюднені світлини, зроблені в період існування СРСР, із зазначенням, що «багато українців пам'ятають старі добрі часи, коли Радянська Україна була житницею СРСР, а також популярним місцем оздоровчого туризму та промисловим центром»⁹⁴, та закликом відвідати окуповану територію Кримського півострова. Офіційний акаунт України поширив допис з російської сторінки, назвавши країну-агресора «токсичним колишнім», що отримало понад 94 тисячі

⁹² @Ukraine. extradite me if you can lol. *Twitter*. 2020. The 14th of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1283017554072612868?s=20> (date of access: 13.04.2026).

⁹³ @Ukraine. Happy Unity Day!. *X*. 2024. The 22nd of January. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1749412128119734593?s=20> (date of access: 14.04.2026).

⁹⁴ @Russia. [Soviet Ukraine was the USSR's breadbasket, as well as a popular health tourism destination & industrial center]. *Twitter*. The 23rd of January. URL: <https://x.com/Russia/status/1275372583911907328?s=20> (date of access: 16.04.2026).

вподобайок та 29 тисяч поширень серед користувачів мережі⁹⁵ (допис російського акаунту отримав понад 1 тисячі вподобайок та 1 тисячі поширень).

Сторінка @Ukraine використовувалась як допоміжний засіб цифрової дипломатії при здійсненні «традиційних» зовнішньополітичних акцій. Наприклад, світлини виступу тоді чинного президента України Петра Порошенка, який під час засідання Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй демонстрував паспорти російських солдатів, які брали участь у бойових діях на Донбасі, були включені в мем із зображенням мультиплікаційного персонажа Дори-мандрівниці, яка «пропонувала» допомогти військовослужбовцям Збройних сил РФ повернутися на батьківщину⁹⁶.

Український акаунт показав свою ефективність у день початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Особи, які відповідають за ведення сторінки @Ukraine, розмістили вранці 24 лютого 2022 року зображення, на якому лідер Третього Райху Адольф Гітлер радісно торкається своєю рукою щоки людини малого зросту, схожої на російського диктатора Володимира Путіна⁹⁷. Допис, який вказує на подібність двох людиноненависницьких режимів (нацистського та рашистського), отримав понад 1,5 млн вподобайок та 349 тисяч поширень, що вплинуло на формування громадської думки в зарубіжних країнах у перші години великої війни.

Варто зауважити, що позиція України як жертви несправедливої агресії була зазначена напередодні початку повномасштабного вторгнення російських військ. Під час поширення інформації в українських та закордонних медіа щодо ймовірного нападу Збройних сил Російської Федерації на територію України, на сторінці @Ukraine було оприлюднено інтернет-мем щодо типів головного болю, в якому найбільш сильний біль був викликаний фактом сусіднього проживання

⁹⁵ @Ukraine. toxic ex here. *Twitter*. 2020. The 23rd of June. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1275391304181125121?s=20> (date of access: 16.04.2026).

⁹⁶ @Ukraine. [Helping Russian soldiers to find their way home]. *Twitter*. 2017. The 20th of September. URL: <https://x.com/Ukraine/status/910583958764707840?s=20> (date of access: 16.04.2026).

⁹⁷ @Ukraine. [Hitler and Putin]. *Twitter*. 2022. The 24th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1496716168920547331> (date of access: 13.04.2026).

з РФ, що отримав понад 580 тисяч вподобайок та 150 тисяч поширень серед користувачів мережі⁹⁸. Офіційний акаунт Російської Федерації відреагував на зазначений мем, опублікувавши зображення із порадою уважно обирати червоне вино для вживання та закликом купувати напій з «російського» Криму, оскільки неякісне вино викликає головний біль, що отримало понад 1 тис. вподобайок⁹⁹.

Російський очільник був зображений на інших мемах, які публікувались офіційним акаунтом України, зокрема під час святкування Дня Канади у 2016 та 2020 роках. У першому випадку на сторінку @Ukraine було повідомлено про бажання скуштувати страву національної кухні путін, яка користується більшою популярністю, ніж Володимир Путін, додавши до допису анімаційне зображення GIF з вирізаними кадрами із кінофільму «300 спартанців»¹⁰⁰. У 2020 році український акаунт використав мем із реп-виконавцем Дрейком, щоб повторно висловити захоплення стравою путін, порівнюючи її з політичним діячем, який викликає огидну реакцію, що отримав схвалення користувачів, які поставили понад 10 тисяч вподобайок та зробили приблизно 3 тисячі поширень у мережі¹⁰¹.

Російський диктатор згадувався і в інших контекстах. У жовтні 2020 року, офіційний акаунт України відповів на допис акаунту Російської Федерації, яка ознайомлювала своїх підписників з тваринами кримських вод (із зазначенням Криму як частини РФ), оприлюднивши у своєму дописі фотографію занурення Володимира Путіна у батискафі, додаючи напис «Crimean waters have seen uglier creatures» та гештег #CrimeaIsUkraine, що отримало помітно більшу підтримку, ніж оригінальний допис на сторінці @Russia (5,9 тис. вподобайок та 1,3 тис.

⁹⁸ @Ukraine. Types of Headaches. *Twitter*. 2021. The 7th of December. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1468206078940823554?s=20> (date of access: 16.04.2026).

⁹⁹ @Russia. [The red wine headache aka #RWH has you confused. Choose your wines carefully]. *Twitter*. 2021. The 9th of December. URL: <https://x.com/Russia/status/1468908945024692228?s=20> (date of access: 16.04.2026).

¹⁰⁰ @Ukraine. [Delicious poutine cafes]. *Twitter*. 2016. The 11th of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/752530428398014464?s=20> (date of access: 14.04.2026).

¹⁰¹ @Ukraine. On #CanadaDay2020 we'd like to specifically stress our admiration for Canadian cuisine. *Twitter*. 2020. The 1st of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1278342299886501889?s=20> (date of access: 14.04.2026).

поширень проти 262 вподобайок та 73 поширень)¹⁰². Після початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, лідер РФ продовжує згадуватися у мемах, які оприлюднюються на сторінці @Ukraine, зокрема пропонуючи озброєння ЗСУ як альтернативний варіант пропозиції «зберегти обличчя Путіну», що було підтримано аудиторією українського акаунту, яка ставила кілька тисяч вподобайок та робила поширення у мережі¹⁰³.

На офіційній сторінці України в соціальній мережі X регулярно згадується інший диктатор у контексті святкування річниці його смерті – Йосип Сталін. Щорічно в день 5 березня на сторінці @Ukraine з'являються вітальні дописи у зв'язку з кончиною організатора Голодомору в Україні, що отримують кілька тисяч вподобайок та поширень серед користувачів мережі, руйнуючи таким чином імідж величного керівника радянської імперії та переможця в Другій світовій війні, який йому прагне сформувати російська пропаганда.

Під час проведення Олімпійських та Паралімпійських ігор у 2026 році офіційний акаунт України також був використаний для захисту української позиції. У відповідь на рішення Міжнародного олімпійського комітету відсторонити від участі у змаганнях скелетоніста Владислава Гераскевича, який прагнув виступити у шоломі, на якому були зображені загиблі внаслідок збройної агресії Російської Федерації українські спортсмени, на українській X-сторінці була опублікована світлина Владислава, до якої додавався текст «Disqualified by IOC. Overqualified by dignity», що було здобуло широку підтримку в мережі (понад 58 тисяч вподобайок та 6 тисяч поширень)¹⁰⁴. Згодом акаунт України відреагував на рішення Міжнародного паралімпійського комітету дозволити брати участь у змаганнях російським і білоруським спортсменам під державними прапорами Російської Федерації та Республіки

¹⁰² @Ukraine. Crimean waters have seen uglier creatures. *Twitter*. 2020. The 17th of October. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1317480598781501440?s=20> (date of access: 14.04.2026).

¹⁰³ @Ukraine. #ArmUkraineNow. *Twitter*. 2022. The 29th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1530979763803799552?s=20> (date of access: 14.04.2026).

¹⁰⁴ @Ukraine. Disqualified by IOC. Overqualified by dignity. *X*. 2026. The 12th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/2021934632699130349?s=20> (date of access: 13.04.2026).

Білорусь, оприлюднивши світлину із переробленою емблемою МПК та написом «false-flag operation», що отримало понад 5 тисяч вподобайок та 900 поширень серед користувачів соціальної мережі X¹⁰⁵.

Інший важливий напрямок використання офіційного акаунту України для просування національних інтересів – військова підтримка. Зокрема, після підписання у 2022 році тоді чинним президентом США Джоозефом Байденом Закону про ленд-ліз для оборони демократії Україною від 2022 року на сторінці @Ukraine було оприлюднено подяку за такий акт, що супроводжувалась анімаційним зображенням GIF, на якому актор Кіану Рівз імітаційно промовляє «guns... Lots of guns», що отримало понад 8 тисяч вподобайок та 1 тисячі поширень¹⁰⁶. Окрему активність український акаунт демонстрував у 2024 році, публікуючи дописи стосовно передачі від країн-партнерів Україні зенітно-ракетних комплексів Patriot, зокрема було використано: перероблений епізод з кінофільму «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану», в якому Гаррі Поттер промовляє закляття «Patriots for Ukraine», що дозволило знешкодити російські засоби повітряного нападу¹⁰⁷; малюнки, що додавались до жувальних гумок бренду «Love is...», із зазначенням подяки Федеративній Республіці Німеччина за передачу комплексу Patriot¹⁰⁸ та Румунії за надання системи Patriot після проведення переможного для румунської сторони футбольного матчу між національними збірними України та Румунії¹⁰⁹.

Варто зауважити, що офіційний акаунт України реагує на дописи російського акаунту, в яких просуваються національні інтереси країни-агресора, зокрема приналежність Кримського півострова. На сторінці @Russia регулярно

¹⁰⁵ @Ukraine. [False-flag operation]. X. 2026. The 6th of March. URL: <https://x.com/Ukraine/status/2029944792591847625?s=20> (date of access: 13.04.2026).

¹⁰⁶ @Ukraine. [The Lend-Lease Act]. Twitter. 2022. The 9th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1523765028796911616?s=20> (date of access: 14.04.2026).

¹⁰⁷ @Ukraine. we don't expect patronum spells - we need patriot systems. X. 2024. The 27th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1795048290716733665?s=20> (date of access: 14.04.2026).

¹⁰⁸ @Ukraine. Danke Deutschland!. X. 2024. Der 14te März. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1779257601819132256?s=20> (date of access: 14.04.2026).

¹⁰⁹ @Ukraine. Mulțumesc, România!. 2024. 21 iulie. X. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1804066980267250082?s=20> (date of access: 14.04.2026).

з'являються публікації з оглядом природи Криму із зазначенням цієї території російською, що висміюється українським акаунтом за допомогою мемів. Наприклад, був використаний інтернет-мем «Roll Safe» з авторським текстом: «Promoting Ukrainian regions is nice, getting out of them is better» – що отримало понад 11 тисяч вподобайок і 2 тисячі поширень¹¹⁰.

Інший контекст меметичного протистояння українського та російського акаунтів – історична спадщина. У травні 2017 року Володимир Путін під час пресконференції за підсумками зустрічі з Президентом Французької Республіки Еммануелем Макроном заявив, що початок історії російсько-французьких відносин пов'язаний з «русской Анною, донькою нашего [російського] великого князя Ярослава Мудрого». Згодом на сторінці @Ukraine було оприлюднено зображення, в якому проводилась паралель між діяльністю Анни Ярославни та відсутністю міста Москва в той самий час, що отримало понад 6 тисяч вподобайок та 5 тисяч поширень у мережі¹¹¹. Офіційний акаунт Російської Федерації відреагував на зазначений допис на українській сторінці, опублікувавши схоже зображення із проведенням паралелі між відсутністю міста Москва та функціонуванням церковних споруд у місті Великий Новгород в 1051 році, зазначивши, що спільна історична спадщина має об'єднувати нації, а не розділяти їх, що отримало понад 2 тисячі вподобайок та 2 тисячі поширень¹¹². Український акаунт закінчив онлайн-суперечку, оприлюднивши інтернет-мем у формі анімаційного зображення GIF з мультиплікаційного серіалу «Сімпсони», в якому постійний представник Російської Федерації при ООН під час засідання Ради безпеки ООН змінює на іменній табличці напис з «Russia» на «Soviet

¹¹⁰ @Ukraine. Promoting Ukrainian regions is nice, getting out of them is better. *Twitter*. 2021. The 26th of September. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1442212645310844932?s=20> (date of access: 15.04.2026).

¹¹¹ @Ukraine. When @Russia says Anne de Kiev established Russia-France relations, let us remind the sequence of events. *Twitter*. 2017. The 30th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/869433723867062272?s=20> (date of access: 16.04.2026).

¹¹² @Russia. [The same historical heritage which should unite our nations, not divide us]. *Twitter*. 2017. The 30th of May. URL: <https://x.com/Russia/status/869518732615352320?s=20> (date of access: 16.04.2026).

Union», що отримало велику підтримку серед інтернет-аудиторії (понад 46 тисяч вподобайок та 32 тисячі поширень)¹¹³.

Варто зауважити, що до зазначеного діалогу між офіційними акаунтами України та Російської Федерації долучилося Міністерство закордонних справ країни-агресора, яке зазначало, що територія руської держави охоплювало території сучасних України, Республіки Білорусь та РФ¹¹⁴. Акаунт @Ukraine відповів на повідомлення зовнішньополітичного відомства Російської Федерації, розширивши перелік сучасних держав, території яких були складовими середньовічної Русі (Естонська Республіка, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Республіка Польща, Словацька Республіка та Республіка Молдова) із додаванням анімаційного зображення GIF з телевізійного серіалу «Шерлок», в якому актор Бенедикт Камбербетч незадоволено хитає голову, та зазначивши, що концепт «триєдиної нації» позбавлений сенсу¹¹⁵.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що меми є ефективним засобом, що використовується при здійсненні цифрової дипломатії України. Широка підтримка аудиторії, яка надається при споживанні мемів, що містять в собі проукраїнські наративи, свідчить про просування національних інтересів України серед світової інтернет-спільноти.

Фіксуються випадки, коли офіційні акаунти України та РФ відповідають одне одному, влаштовуючи суперечки в мережі та додаючи до коментарів меми, що дає підстави стверджувати про введення повноцінної меметичної війни на платформі X. Водночас, результати порівняння реакцій користувачів на дописи зі сторінок @Ukraine та @Russia демонструють ефективність офіційного акаунту України у протидії російській пропаганді на платформі X.

¹¹³ @Ukraine. You really don't change, do you?. *Twitter*. 2017. The 30th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/869532150760165377?s=20> (date of access: 16.04.2026).

¹¹⁴ @mfa_russia. [In 1051 Kiev was capital of the united Rus]. *Twitter*. 2017/ The 30th of May. URL: https://x.com/mfa_russia/status/869518394609082368?s=20 (date of access: 16.04.2026).

¹¹⁵ @Ukraine. [Don't give the "triune nation" nonsense pls and comply with int law]. *Twitter*. 2017. The 30th of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/869527444381892608?s=20> (date of access: 16.04.2026).

РОЗДІЛ 3

РОСІЙСЬКІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ МЕМИ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ

3.1. Меметична зброя Російської Федерації

З метою реалізації національних інтересів на міжнародній арені, крім традиційних методів (військова сила, економічна потужність тощо), держава може застосовувати засоби промоції власних цінностей та ідей, демонструючи зовнішню привабливість. Таку концепцію «жорсткої» та «м'якої» сили запропонував американський політолог Джозеф Най, оприлюднивши зазначені поняття у своїй книзі «Soft power: The means to success in world politics»¹¹⁶.

Російська Федерація враховує зазначені принципи при застосуванні меметичної зброї, яка стає ефективним способом застосування «м'якої» сили для досягнення зовнішньополітичних цілей, оскільки меми є зручним інструментом для масового поширення бажаних ідей в інформаційному просторі, що відповідає сучасній концепції здійснення міждержавного конфлікту, описаній в доповіді начальника Генерального штабу Збройних сил Російської Федерації Валерія Герасимова, який також оприлюднив основні тези своєї доповіді в статті «Цінність науки в передбаченні», у зв'язку з чим доктрина була названа його іменем¹¹⁷. Варто зазначити, що меметична зброя РФ використовується для закріплення позицій правлячого режиму перед внутрішньою аудиторією та зарубіжною громадськістю, а також для успішного ведення інформаційної війни проти України.

З метою збільшення популярності російського диктатора Володимира Путіна в країні-агресорі періодично з'являються музичні твори, в яких

¹¹⁶ Nye J. S. Soft power: The means to success in world politics. New York : Public Affairs, 2004. 191 p.

¹¹⁷ Цит. за: Самигін Д. Терор як покликання: як з 2014 втілювалася «Доктрина Герасимова». *Центр стратегічних комунікацій*. 2022. 28 липня. URL: <https://spravdi.org/teror-yak-poklykannya-yak-z-2014-vtilyuvalasya-doktryna-gerasymova/> (дата звернення: 23.04.2026).

політичний діяч згадується у позитивному забарвленні. Однією з найбільш ранніх та популярних пісень про Володимира Путіна є музичний твір «Такого, как Путин!» гурту «Поющие вместе», в якому підкреслюється винятковість російського лідера, позбавленого низки недоліків пересічного росіянина (алкогольна залежність, грубість, насильство тощо). Варто зазначити, що популярність пісні не суттєво зменшилася за десятиліття після випуску, що демонструє кількість переглядів (десятки мільйонів) виконань твору у відеохостингу YouTube¹¹⁸.

Всередині 2010-х рр. були випущені музичні хіти «Владимир Путин молодец»¹¹⁹ виконавця Олега Лихачова та «Лучший друг»¹²⁰ у спільному виконанні митців Олександра Морозова (сценічний псевдонім – Саша Чест) та Тимура Юнусова (сценічний псевдонім – Тіматі). У зазначених творах прославляється політика російського диктатора, якого додатково зображують сильним лідером, який досяг значних успіхів при керуванні Російською Федерацією та захисті її національних інтересів на міжнародній арені. Пісні набули широкої популярності серед російських користувачів мережі Інтернет, зокрема серед патріотично налаштованої молоді, водночас до виконання творів, що просувають пропагандистський імідж Володимира Путіна, залучали школярів¹²¹, які є однією з найбільш вразливих для маніпулювання груп.

Країна-агресор застосовує аналогічні до українських засоби реалізації цифрової дипломатії, зокрема ведення раніше згаданого офіційного акаунту в соціальній мережі X, який станом на квітень 2026 року нараховує приблизно 540 тисяч підписників¹²². Як і у випадку з українським акаунтом, на сторінці

¹¹⁸ Ансамбль Злачное Место. Девушка супер спела песню "Такого, как Путин", 2016. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m3doQKa1BNg> (дата звернення: 23.04.2026).

¹¹⁹ Олег Лихачев. Владимир Путин Молодец! (Лучшая песня о президенте России), 2014. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OJ5BzFXr434> (дата звернення: 23.04.2026).

¹²⁰ Тіматі. Саша Чест feat. Тіматі - Лучший друг (Премьера клипа, 2015), 2015. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jp9pfvneKf4> (дата звернення: 23.04.2026).

¹²¹ ДУСЯ. «Владимир Путин - молодец!» - новая песня России. *antonina.detector.media*. 2015. 16 лютого. URL: <https://antonina.detector.media/novosti/post/160902/2015-02-16-vladymyr-putyn-molodets-novaya-pesnya-rossyy/> (дата звернення: 23.04.2026).

¹²² Russia. X (formerly Twitter). URL: <https://x.com/Russia> (date of access: 09.04.2026).

Російської Федерації розміщуються дописи з додаванням візуальних елементів, в тому числі мемів, які просувають російські інтереси.

За допомогою мемів, що оприлюднюються офіційним акаунтом РФ, відбувається ознайомлення користувачів соціальної мережі X з російською історією, одночасно транслюючи пропагандистські наративи. Таким прикладом є інформування про річницю проведення в межах Кримської війни бойового зіткнення між пароплавами «Володимир», що належав Чорноморському флоту Російської імперії, та «Первез-Бахрі», що належав військово-морським силам Османської імперії. На сторінці @Russia було опубліковано зображення морської битви із написом «Vladimir 1:0 Pervez-Bahri» та зазначенням перемоги російського судна в тексті допису, що мало на меті наголосити на історичному підґрунті військової могутності Росії¹²³.

Поєднання історичних фактів та пропагандистських меседжів спостерігається у дописі, в якому офіційний акаунт Російської Федерації інформує свою аудиторію про маніфест імператриці всеросійської Єкатерини Другої, згідно з яким, іноземним поселенцям дозволялося селитися на території Російської імперії. До публікації додавався мем «невірного хлопця» із позначенням чоловіка «іноземцями», попередньої партнерки у стосунках – «Європою», а нової партнерки, із вставленням світлини Єкатерини Другої, – «Росією». Водночас, у тексті допису зазначається пропагандистський штамп «традиційні цінності»: «століттями потому Росія знову радо приймає іноземців, які поділяють наші традиційні цінності»¹²⁴.

Пропагандистське висвітлення історії Другої світової війни, зокрема поширення мітів про винятковий внесок СРСР у перемогу над нацизмом, також здійснюється за допомогою мемів. З нагоди відзначення річниці скасування карткової системи постачання продовольчих і промислових товарів у період післявоєнної відбудови, на офіційній сторінці Російської Федерації був

¹²³ @Russia. [The first clash of steam-powered warships]. X. 2025. The 17th of November. URL: <https://x.com/i/status/1990334601949254087> (date of access: 22.04.2026).

¹²⁴ @Russia. Catherine the Great issued a decree inviting foreign settlers to Russia. X. 2025. The 15th of December. URL: <https://x.com/i/status/2000596715171455192> (date of access: 22.04.2026).

оприлюднений тематичний допис із зазначенням, що Союз РСР був першим серед країн-переможців, які відновили грошову систему після закінчення Другої світової війни. До публікації також додавався кадровий момент з кінофільму «Червона спека», на якому зображений персонаж фільму Іван Данко, представлений актором Арнольдом Шварценеггером, та використана меметична фраза, яку також промовляє Арнольд Шварценеггер у кінофільмі «Термінатор 2», в якості відповіді на прохання персонажа-кіборга із зазначенням, що в Радянській Росії використовують карбованці для здійснення покупок одягу та інших товарів¹²⁵.

Аналогічний наратив про російську «першість» присутній у дописі, яким офіційний акаунт РФ інформував про відкриття Антарктиди. У тексті публікації, до якого додавалося зображення уявної прогулянки дослідників та пінгвіна на материку, зазначалося, що Фадей Беллінсгаузен та Михайло Лазарєв були першими експедиторами, які досягли берегів Антарктиди, що підкреслюється гештегом #RussianDidItFirst¹²⁶. Варто зазначити, що зазначений допис є одним із найбільш популярних на сторінці @Russia: понад 60 тисяч переглядів, 800 вподобайок та 170 поширень.

Окремий тематичний напрям мемів на російській сторінці – видатні діячі історії та культури країни-агресора, які прославляють власну батьківщину та використовуються для просування пропагандистських наративів. Зокрема, офіційним акаунтом Російської Федерації була відзначена річниця з дня народження воєначальника Олександра Суворова, який у дописі згадується як «абсолютний чемпіон» у військовій справі, оскільки він здобув 60 перемог та не зазнав поразок за період своєї діяльності¹²⁷. До публікації також додавалося зображення тримання Олександром Суворовим чемпіонського пояса на

¹²⁵ @Russia. [Victory tasted better without coupons]. X. 2025. The 14th of December. URL: <https://x.com/i/status/2000282065271431593> (date of access: 22.04.2026).

¹²⁶ @Russia. [Discovery of Antarctica]. X. 2026. The 28th of January. URL: <https://x.com/i/status/2016518805263110203> (date of access: 23.04.2026).

¹²⁷ @Russia. [#UNDISPUTED champion – 60 victories, zero defeats]. X. 2025. The 24th of November. URL: <https://x.com/i/status/1993005252006785219> (date of access: 22.04.2026).

боксерському ринзі із зазначенням згаданого результату «60-0», що ймовірно було згенеровано мовною моделлю ChatGPT.

Взірцевим випадком використання видатних особистостей для поширення пропаганди є відзначення річниці з дня народження російського актора Сергія Бодрова. На сторінці @Russia був оприлюднений допис із зазначенням, що митець у кінофільмі «Брат 2» «надав американцям цінний урок: справжня сила полягає не у грошах, а в правді»¹²⁸. Важливо зазначити, що до публікації був прикріплений відеофрагмент з кінострічки, в якому персонаж Сергія Бодрова промовляє зазначену настанову, із англійським перекладом у субтитрах.

Гумористичний характер мемів був використаний для популяризації офіційним акаунтом РФ російської мови. Відзначення Міжнародного дня млинця у 2026 році супроводжувалося ознайомленням користувачів мережі X зі словом «блин» із зазначенням його двох значень: перше – назва страви, друге – емоційний вигук. Фотожаба, яка додавалася до допису, зображувало людину, яка радісно посміхається в маску, зроблену з млинця, та містило напис «Blin!», що підтверджувало наведені відомості у публікації та демонструвало заявлену перевагу російської мови, яка містить слова, що виражають палітру емоцій¹²⁹.

Меми офіційним акаунтом Російської Федерації також використовуються для дискредитації української позиції на міжнародній арені. У лютому 2018 року на сторінці @Russia порівнювались світлини виступів 5-го президента України Петра Порошенка на Мюнхенських безпекових конференціях у 2015 та 2018 роках, що супроводжувалось написом «Each year "more" people seem to believe your fakes...», звертаючи увагу на зменшення кількості слухачів у залі протягом 3-х років та звинувачуючи українське керівництво в оббріхуванні РФ, тим самим просуваючи наративи про протікання громадянської війни в Україні та

¹²⁸ @Russia. [Real power lies not in money, but in #truth]. X. 2025. The 27th of December. URL: <https://x.com/i/status/2004983661889028412> (date of access: 22.04.2026).

¹²⁹ @Russia. Blin!. X. 2026. The 16th of February. URL: <https://x.com/i/status/2023389401716285724> (date of access: 23.04.2026).

відсутність участі російських військ у воєнному конфлікті на Донбасі¹³⁰. Варто зазначити, що офіційний акаунт України відповів на зазначений допис, оприлюднивши у коментарях анімаційне зображення GIF, яке містить фрагмент з церемонії відкриття Олімпійських Ігор того ж року, зазначаючи, що в російській збірній команді, яка була не допущена для виступів на змаганнях під національною символікою, було значно менше людей, ніж під час виступів Петра Порошенка, що здобуло більше позитивних взаємодій, ніж оригінальний допис (541 вподобайка проти 137 та 207 поширень проти 93)¹³¹.

Як зазначалося у попередньому розділі, кримське питання періодично порушується у суперечках між офіційними акаунтами України та Російської Федерації. Зокрема, 30 липня 2020 року на українській сторінці було оприлюднено оброблений мем «Скажи мені ці три слова» із зазначенням відповіді «Crimea is Ukraine!»¹³², на що відреагував російський акаунт, який додав «продовження» до мему, із наголошенням у тексті допису на російській приналежності Криму: «I've been hearing these three words for 6 years! Stop it, dummy! Propose something real»¹³³. Варто зазначити, що відповідь акаунту РФ отримала помітно менше позитивних взаємодій, ніж оригінальний допис офіційного акаунту України (понад 2 тисячі вподобайок проти 359 та 783 поширень проти 204).

Меметична зброя застосовувалась країною-агресором з самого початку російсько-української війни у 2014 році. Задля приховування загарбницьких планів Російської Федерації стосовно території України, в інформаційному просторі обох країн необхідним було поширювати наративи про повстання

¹³⁰ @Russia. Each year "more" people seem to believe your #fakes. *Twitter*. 2018. The 19th of February. URL: <https://x.com/Russia/status/965645425708544001?s=20> (date of access: 23.04.2026).

¹³¹ @Ukraine. Still, there are more people in the room than in your Olympic team in 2018. *Twitter*. 2018. The 19th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/965673773985869825?s=20> (date of access: 23.04.2026).

¹³² @Ukraine. Let the #CrimeaIsUkraine Campaign Day begin. 2020. The 30th of July. *Twitter*. URL: <https://x.com/Ukraine/status/128872996525777158?s=20> (date of access: 23.04.2026).

¹³³ @Russia. We wholeheartedly support our @ukraine colleagues in their insistent desire to romanticize #Crimea. *Twitter*. 2020. The 30th of July. URL: <https://x.com/Russia/status/1288836696738586625?s=20> (date of access: 23.04.2026).

прихильних до РФ сил проти нової влади, яка була встановлена в результаті Революції Гідності та втечі 4-го президента України Віктора Януковича. Це втілювалося під час здійснення операції із захоплення Кримського півострова, участь у якій брали особи, одягнені у військову форму без засобів розпізнавання, що мало на меті допомогти уникнути відповідальності для Російської Федерації за розв'язання війни проти суверенної держави. Військовослужбовців, які були задіяні в акціях із захоплення стратегічних об'єктів в АР Крим, у медіапросторі РФ називали евфемізмом «вежливые люди», появу якого пов'язують з коментарем, зробленим 27 лютого 2014 року невідомим користувачем соціальної мережі Twitter, та інформаційним повідомленням в онлайн-медіа «Політнавигатор», що було поширено на платформі LiveJournal головним редактором інтернет-видання «Голос Севастополя» Борисом Рожиним: «Примерно в час ночи захвачен аэропорт Симферополя... Начальник охраны сообщил, что его людей вежливо попросили выйти»¹³⁴. Мем «вежливые люди» набув широкого розповсюдження в російських медіа, романтизуючи співвітчизників-загарбників, та був використаний згодом під час обговорення на початку 2022 року планів із захоплення території Королівства Швеція та держав Балтійського регіону, називаючи зазначеним евфемізмом військовослужбовців, яких планували долучити до ймовірних висадок у столиці згаданих країн¹³⁵.

Варто зауважити, що з метою дискредитації проукраїнських настроїв під час здійснення анексії Криму був створений провокативний мем «Кримчанка» (інша назва – «Донька офіцера»). За даними проросійського блогера Андрія Волинського, у коментарях до відео «Обращение солдата украинской армии у русским», розміщеним на відеохостингу YouTube, користувач з ім'ям «Дмитрий Какеготам» написав: «Поверьте!!! Я сама Крымчанка, живу тут 50 лет. Дочь

¹³⁴ Цит. за: Туровский Д. Кто назвал их «вежливыми людьми»? Откуда взялся «мем федерального значения». *Meduza*. 2015. 09 марта. URL: <https://meduza.io/feature/2015/03/09/kto-nazval-ih-vezhlivymi-lyudmi> (дата звернення: 23.04.2026).

¹³⁵ Pravda Gerashchenko. Обсуждение у Скабеевой плана нападения и захвата Прибалтики и Швеции. *Telegram*. 2022. 15 марта. URL: https://t.me/Pravda_Gerashchenko/4816 (дата звернення: 23.04.2026).

офіцера, Просто поверьте, - у нас не все так однозначно... Никто не хочет отделения!!!»¹³⁶. Проте згодом проєкт «Вікі Україніка» повідомив, що зазначений коментар зі зміненим ім'ям залишив користувач, який підтримує антиукраїнський контент у мережі Інтернет та міг діяти як троль, який повинен був недолугим повідомленням нав'язати підозри щодо фальшивого характеру спротиву російській окупації АРК¹³⁷.

Мотив дегуманізації присутній також у мемах про українську державу та її вище військово-політичне керівництво. Російські користувачі Інтернету та їхні однодумці регулярно намагаються принизити Україну, надаючи їй низку прізвиськ, зокрема в мемах використовується назва «Салорейх», в якому поєднуються стереотип про побут українського народу та наратив про неонацистський режим правління в Україні, який підтримується «колективним Заходом»¹³⁸. Українських політичних діячів російська медіаспільнота прагне зобразити абсолютно негативними особистостями, приписуючи їм підтримку нацистських поглядів та наявність алкогольної або наркотичної залежності, що також зазначалося у риторичі російського диктатора Володимира Путіна в якості обґрунтування ведення агресивної політики проти України¹³⁹.

Отже, Російська Федерація застосовує меметичну зброю як засіб «м'якої сили» для реалізації внутрішньої та зовнішньої політики. За допомогою мемів в інформаційному просторі поширюються ідеї, що возвеличують російського лідера Володимира Путіна в популярних музичних творах і привабливо зображують російську державу та її наративи в контенті, що оприлюднюється на офіційних ресурсах РФ у соціальних медіа, зокрема мережі X. Водночас,

¹³⁶ Polynskiy A. Из комментариев в Ютубе под видео "Обращение солдата украинской армии к русским". *Facebook*. 2014. 09 марта. URL: <https://www.facebook.com/share/18iAVLr7sB/> (дата звернення: 23.04.2026).

¹³⁷ Крымчанка | Вікі Україніка. *Fandom*. URL: <https://ukrainica.fandom.com/uk/wiki/Крымчанка> (дата звернення: 23.04.2026).

¹³⁸ Карта мира допущенная к использованию в Салорейхе. *АйДаПрикол*. 2022. 21 марта. URL: <https://idaprikol.ru/picture/novosti-ves-mir-s-nami-karta-mira-dopushhennaya-k-ispolzovaniyu-MxYZuDkP9?s=c1> (дата звернення: 23.04.2026).

¹³⁹ РИА Новости. Путин обсуждает операцию на Украине с членами совбеза. *Telegram*. 2022. 25 февраля. URL: https://t.me/rian_ru/148690 (дата звернення: 23.04.2026).

фіксуються мало ефективні випадки ведення інформаційного протистояння з офіційним акаунтом України.

Меметична зброя у війні проти України використовується для надання гуманістичного характеру діям російських військ, участь у війні яких спочатку приховувалось за евфемізмом «вежливые люди», та дискредитації проукраїнських сил спротиву окупації шляхом здійснення провокативних дій. Задля демонізації української держави і її політиків при мемотворчості використовуються засоби дегуманізації (приниження, моделювання негативних рис), укорінення стереотипів та поширення пропагандистських наративів.

3.2. Проукраїнські меми в європейському сегменті Інтернету

Для вимірювання ступенів поширення та популярності наративів обох сторін конфлікту у зарубіжному інформаційному просторі необхідним є дослідження мемів, які створюються та розповсюджуються в європейському сегменті мережі Інтернет. У цьому підрозділі наведено аналіз контенту, який створений європейськими користувачами соціальних мереж і просуває українську позицію та інтереси в боротьбі з російськими окупантами.

Однією з найбільш відомих інтернет-спільнот, які підтримують Україну в протидії пропагандистським медіа РФ, є т.зв. «Північноатлантична організація чуваків», широко відома за аббревіатурою NAFO. Учасники цієї «організації» поширюють у соціальних мережах проукраїнські меми та висміюють фейки та наративи пропаганди країни-агресора, зокрема шляхом ініціювання розмов з російськими або проросійськими користувачами, вдаючись до тролінгу.

Появу NAFO пов'язують з діяльністю користувача соціальної мережі Twitter (теперішній X) Кама, який додавав до світлин, зроблених в Україні, модифіковані зображення собаки породи шіба-іну, називаючи їх fellas згодом під час виконання замовлень, які робили інші користувачі мережі, зокрема особи, які

здійснювали пожертви на потреби бійців Грузинського національного легіону¹⁴⁰. Офіційною датою заснування «Північноатлантичної організації чуваків» варто вважати 24 травня 2022 року, коли Кама оприлюднив на своїй сторінці в мережі Twitter допис із зображенням емблеми NAFO, яка нагадувала прапор Організації Північноатлантичного договору і найменування НАТО, що доповнювались зображенням голови собаки породи шіба-іну¹⁴¹.

Широку впізнаваність спільнота здобула під час суперечки в соціальній мережі Twitter з постійним представником Російської Федерації при міжнародних організаціях у Відні Михайлом Ульяновим, який у червні 2022 року намагався обґрунтувати російське вторгнення в Україну звинуваченнями української армії в обстрілах цивільного населення Донбасу¹⁴². На допис дипломата відповів користувач @LivFaustDieJung, який звернув увагу на виправдання бомбардувань усієї території України з боку Російської Федерації більш ранніми обстрілами частини українських цивільних громадян, які продовжували проживати в східних регіонах України, що викликало реакцію Михайла Ульянова, який написав: «You pronounced this nonsense. Not me» (Додаток 16) – що згодом було визнано слоганом, який використовують члени NAFO при висміюванні фейків та наративів російської пропаганди¹⁴³.

Інший гучний, але менш однозначний, випадок діяльності «чуваків» пов'язаний з історією, яка відбулася влітку 2023 року з російським туристом в Арабській Республіці Єгипет. Під час купання в Чорному морі, поблизу міста Хургада, відпочивальника з'їла акула, яку після зазначеного інциденту спільнота

¹⁴⁰ Gault M. Shitposting Shiba Inu Accounts Chased a Russian Diplomat Offline. *VICE*. 2022. The 12th of July. URL: <https://www.vice.com/en/article/shitposting-shiba-inu-accounts-chased-a-russian-diplomat-offline/> (date of access: 24.04.2026).

¹⁴¹ @Kama_Kamilia. NORTH ATLANTIC FELLA ORGANIZATION. *Twitter*. 2022. The 24th of May. URL: https://x.com/Kama_Kamilia/status/1529062877209972736?s=20 (date of access: 24.04.2026).

¹⁴² Ulyanov M. The shelling of civilian population in the Donbass by the Ukrainian army started in 2014 and continues right now. *Twitter*. 2022. The 19th of June. URL: https://x.com/Amb_Ulyanov/status/1538290525756866560?s=20 (date of access: 24.04.2026).

¹⁴³ North Atlantic Fella Organization. You pronounced this nonsense, remember??. *Twitter*. 2022. The 9th of December. URL: https://x.com/Official_NAFO/status/1600985287290630144?s=20 (date of access: 24.04.2026).

NAFO жартома оголосила у своїх мемах «працівником місяця», що викликало обурливу реакцію з боку російської інтернет-спільноти, яка звинувачувала «чуваків» у дегуманізації росіян¹⁴⁴. Водночас були випущені елементи мерчендайзингу, зокрема в інтернет-магазині Etsy розміщена чашка з малюнком собаки породи шіба-іну, яка виступає в якості вершника радісної акули, на плавнику якої гойдається емблема NAFO¹⁴⁵.

Варто зазначити, що до діяльності «Північноатлантичної організації чуваків» залучена низка політичних та державних діячів різних країн, зокрема України та держав Балтійського регіону. 30 серпня 2022 року тоді чинний міністр оборони України Олексій Резніков оприлюднив на своїй сторінці у соціальній мережі Twitter допис з особистими подякою та привітаннями до спільноти, зазначивши про тимчасову зміну власної світлини профілю на особисте зображення, що було створено в стилістиці NAFO¹⁴⁶. У липні 2023 року, напередодні проведення саміту Організації Північноатлантичного договору, була проведена аналогічна зустріч спільноти, яка отримала особисті привітання від тоді чинних міністра закордонних справ Литовської Республіки Габріелюса Ландсбергіса та прем'єр-міністерки Естонської Республіки Каї Каллас¹⁴⁷, яка з вересня 2022 року є офіційним учасником NAFO¹⁴⁸.

Значна частина мемів про російсько-українську війну, зокрема створених членами «Північноатлантичної організації чуваків», розміщуються в спільноті

¹⁴⁴ Latynina Y. [Vilnius NAFO summit which celebrates on stage the death of a Russian tourist eaten by shark in Egypt]. *X*. 2023. The 9th of July. URL: <https://x.com/YLatynina/status/1678002472172896263?s=20> (date of access: 24.04.2026).

¹⁴⁵ NAFO Shark fella 11oz Ceramic Mug with Color Inside. *Etsy*. URL: <https://www.etsy.com/uk/listing/1693630424/nafo-shark-fella-11oz-ceramic-mug-with> (date of access: 24.04.2026).

¹⁴⁶ Reznikov O. My personal salute to #NAFOfellas. *Twitter*. 2022. The 30th of August. URL: <https://x.com/oleksiireznikov/status/1564646677197328385?s=20> (date of access: 24.04.2026).

¹⁴⁷ Герасименко Я. Проукраїнська спільнота мемів NAFO провела власний «саміт» у Вільнюсі, учасників привітала прем'єрка Естонії. *Hromadske*. 2023. 09 липня. URL: <https://hromadske.ua/posts/proukrayinska-spilnota-memiv-nafo-provela-vlasnij-samit-u-vilnyusi-uchasnikiv-privitala-premyerka-estoniyi> (дата звернення: 24.04.2026).

¹⁴⁸ @exileoftza. One @kajakallas #Fella joining #NAFO. *Twitter*. 2022. The 22nd of September. URL: <https://x.com/exileoftza/status/1572713547674845184?s=20> (date of access: 24.04.2026).

NonCredibleDefense на платформі Reddit¹⁴⁹. Одним із найбільш популярних дописів з проукраїнським забарвленням (понад 16 тисяч вподобайок) є новина про збиття українською ракетою російського гелікоптера поблизу міста Харкова, що було жартом названо розгортанням військовими підрозділами ЗС РФ нової системи ПРО¹⁵⁰.

Варто зазначити, що в спільноті NonCredibleDefense при здійсненні пошуку одним із найпопулярніших характеристик зазначено гасло «Slava Ukraini!». При обранні цієї характеристики, найбільшу кількість вподобайок (понад 18 тисяч) має допис, до якого додається фотожаба, за допомогою якої порівнюється ставлення 47-го президента США Дональда Трампа до бомбардувань Армією оборони Ізраїлю ядерних та цивільних об'єктів на території Ісламської Республіки Іран (радісне захоплення) і проведення Службою безпеки України операції «Павутина» (обурення «провокуванням початку Третьої світової війни») у червні 2025 року, акцентуючи увагу на непослідовності позицій американського лідера¹⁵¹. Унікальним діям СБУ були присвячені також інші меми, які розмішувалися та отримували від 9 до майже 16 тисяч вподобайок серед членів спільноти NonCredibleDefense (Додаток 17).

Політика, яку здійснює президент США Дональд Трамп зі своїми підлеглими стосовно російсько-української війни під час своєї другої каденції, регулярно критикується у мемах, що оприлюднюються в спільноті NonCredibleDefense. Користувачі висловлюють обурення під час проголошення американським лідером негативних заяв на адресу України або русофільських висловлювань, намагаючись змусити українське керівництво підписати мирну угоду, зміст якої теоретично може суперечити низці національних інтересів

¹⁴⁹ r/NonCredibleDefense. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/SvbmbxyHbg> (date of access: 24.04.2026).

¹⁵⁰ u/Shawnj2. The Russian military has deployed a new missile defense system in Ukraine. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/UDDkJau9C5> (date of access: 24.04.2026).

¹⁵¹ u/tishafeed. How it be. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/k6LmdvrFNh> (date of access: 24.04.2026).

офіційного Києва¹⁵². Водночас непередбачувана поведінка Дональда Трампа не сприяє встановленню довіри до його риторики та діяльності навіть якщо їх за змістом можна вважати проукраїнськими, визначаючи такі дії нещирими та спрямованими на збереження свого самолюбства¹⁵³.

Бойова спроможність Сил оборони України, що не згасала під натиском Збройних сил Російської Федерації протягом років активної фази воєнних дій, регулярно оспівується при мемомтворчості користувачів, які цікавляться військовою тематикою. Станом на момент написання підрозділу, найбільш актуальним мемом про Україну, оприлюдненим у спільноті NonCredibleDefense, є порівняння української могутності перед початком «спеціальної військової операції», однієї із заявлених цілей якою є демілітаризація України, та через 4 роки із зазначенням посилення потужностей СОУ внаслідок проведення «СВО» з іронічним згадуванням пропагандистського нарративу, згідно з яким «спеціальна військова операція йде у відповідності до плану», що є водночас засобом тролінгу російської пропаганди та промотування української позиції¹⁵⁴. Показовим мемом з аналогічним сенсом є перероблений відео-фрагмент з анімаційного серіалу «Король гори», за «сюжетом» якого Україна намагається 5-й рік поспіль залишити в ямі, себто подалі від себе, Російську Федерацію, водночас Африка, Азія, Північна та Південна Америка лише спостерігають зі сторони за цим дійством, не надаючи суттєвої допомоги жодній зі сторін, що отримало понад 4 тисячі вподобайок¹⁵⁵.

¹⁵² u/R2J4. Today's Geopolitics be like. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1iy1wk5/todays_geopolitics_be_like/ (date of access: 24.04.2026).

¹⁵³ u/DurinnGymir. Been seeing this reaction in a lot of subreddits to Trump's recent claim. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1np3m16/been_seeing_this_reaction_in_a_lot_of_subreddits/ (date of access: 24.04.2026).

¹⁵⁴ u/НАСПАВУтуу. The special military operation is going according to plan. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1sl7sts/the_special_military_operation_is_going_according/ (date of access: 24.04.2026).

¹⁵⁵ u/velvetbettle. give it up for year 4. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1qfzee/give_it_up_for_year_4/ (date of access: 24.04.2026).

Збільшення військової суб'єктності та авторитету України на міжнародній арені окремо підкреслювалось у межах щодо проведення спільної кампанії повітряних бомбардувань Повітряно-космічними силами Армії оборони Ізраїлю та Повітряними силами США території Ісламської Республіки Іран. Зокрема зазначалося, що досвід Сил оборони України зі збиття БПЛА іранського та російського виробництва може бути використаний президентом України Володимиром Зеленським в якості «сильної карти» під час ведення перемовин з представниками країн Перської затоки, що зазнавали руйнувань внаслідок ракетно-дронових атак з боку Ісламської Республіки Іран, та Сполучених Штатів Америки, що робило посилення на публічну суперечку між українським та американським лідерами наприкінці лютого 2025 року¹⁵⁶.

Тема нарощування України геополітичного впливу продовжувала висвітлюватися у межах під час здійснення американо-ізраїльської операції над територією Ісламської Республіки Іран. На початку березня 2026 року у водах Середземного моря був уражений російський танкер Arctic Metagaz, що перевозив скраплений природний газ до Китайської Народної Республіки, що могло статися у результаті нанесення удару БПЛА українського виробництва. Користувач Nukem_extracrispy у спільноті NonCredibleDefense шляхом мемотворчості оприлюднив свою версію подій, згідно з якою, голова КНР Сі Цзіньпін здійснив телефонний дзвінок керівнику Офісу Президента України Кирилу Буданову, щоб висловити прохання не атакувати танкер у зв'язку з перекриттям руху суден в Ормузькій протоці, водночас Кирило Буданов попри зазначену обіцянку не зміг гарантувати, що LNG-термінал був би захищений від «незначного зіткнення» з українським БПЛА (Додаток 18).

Таким чином, у європейському сегменті Інтернету функціонують спільноти користувачів, які підтримують Україну в її боротьбі з російськими загарбниками та сприяють протидії пропаганді РФ у світовому інформаційному

¹⁵⁶ u/Evoluxman. Holding cards. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1sdw4kz/holding_cards/ (date of access: 24.04.2026).

просторі. Основу діяльності інтернет-спільноти NAFO складає продукування і поширення проукраїнських мемів та тролінг російських пропагандистів і їхніх прихильників у соціальних мережах, що супроводжується фактичною допомогою членам військових формувань, які воюють за українську сторону, та підтримується на рівні державних високопосадовців.

Користувачі соціальних мереж за допомогою мемотворчості висловлюють своє захоплення героїчною боротьбою СОУ протягом повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації в Україну та висміюють абсурдні фейки і наративи російської пропаганди, що поширюються в мережі, зокрема міти про захист цивільного населення Донбасу від уявного геноциду центральної влади України та статус «другої армії світу». Окреме місце в мемотворчості зарубіжних користувачів Інтернету займає критика політики президента США Дональда Трампа стосовно України та Російської Федерації, насамперед спроби американського лідера задовольнити інтереси РФ та цілеспрямований тиск на українське керівництво щодо завершення бойових дій.

3.3. Проросійські мему в європейському сегменті Інтернету

Аналогічно з проукраїнськими мемами, необхідним є дослідження зарубіжних мемів, за допомогою яких поширюється протилежна позиція в російсько-українській війні для вимірювання ступенів її розповсюдження в закордонному інформаційному просторі. У цьому підрозділі наведено аналіз контенту, який створений європейськими користувачами соціальних мереж і просуває позицію та інтереси Російської Федерації у війні проти України.

Варто зазначити, що соціальні мережі, зокрема мережі корпорації Meta, запроваджують алгоритми блокування наративів російської пропаганди, що поширюються користувачами мереж¹⁵⁷, що ускладнює пошук груп і спільнот, у

¹⁵⁷ Перун В. Meta вважає Росію головним джерелом "координованої неавтентичної поведінки" у соцмережах. *LB.ua*. 2024. 22 серпня. URL: https://lb.ua/tech/2024/08/22/630901_meta_vvazhaie_rosiyu_golovnim_dzherelom.html (дата звернення: 27.04.2026).

яких відтворюються та розповсюджуються проросійські меми. Такі платформи, як Reddit, розміщують на карантин спільноти, в яких були зафіксовані випадки поширення дезінформації, наприклад сабреддіт r/Russia, на якому були підписані понад 250 тисяч користувачів платформи¹⁵⁸.

Проте симпатичні країни-агресора продовжують мати можливість розповсюджувати фейки та наративи російської пропаганди у спільнотах, тематика діяльності яких нейтральна стосовно російсько-української війни. До таких спільнот варто віднести сабреддіт r/AnarchoCapitalism, що є місцем для розміщення дописів економічного та соціального спрямування, що водночас не є перешкодою для поширення проросійських мемів. Наприклад, користувач u/MazdaProphet оприлюднив фотожабу, що є переробленим фрагментом з анімаційного серіалу «Сімпсони», в якому персонаж Ліза Сімпсон немов переконує слухачів у тому, що у подорожчанинці ціни на продуктів харчування винні 42 мільйони осіб, що еквівалентно населенню України, на що акцентує увагу користувач¹⁵⁹.

Схожий меседж про вплив російсько-української війни на процеси інфляції спостерігається в іншому мемі, що був поширений у спільноті r/AnarchoCapitalism. Користувач u/Soft-Part4511 розповсюдив новину про значне зростання вартості страхування автомобілів, саркастично зазначивши, що було «гарною ідеєю» надіслати Україні 100 мільярдів доларів США¹⁶⁰. Варто зазначити, що наразі зазначений користувач заблокований на платформі Reddit.

У сабреддіті r/AnarchoCapitalism користувач u/FreedomJosh поширив контент з іншим антиукраїнським пропагандистським наративом. Було

¹⁵⁸ Одно из крупнейших сообществ о России на Reddit приостановлено из-за «дезинформации». *Роскомсвобода*. 2022. 01 марта. URL: <https://roskomsvoboda.org/en/post/reddit-blochit-sub-o-rossii/> (дата звернення: 27.04.2026).

¹⁵⁹ u/MazdaProphet. REMEMBER WHEN LITERALLY THE PRICE OF LITERALLY EVERYTHING WENT UP BECAUSE UKRAINE?. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/Anarcho_Capitalism/comments/1okjlfz/remember_when_literally_the_price_of_literally/ (date of access: 27.04.2026).

¹⁶⁰ u/Soft-Part4511. Good thing we sent \$100 Billion to Ukraine. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/Anarcho_Capitalism/comments/154vu2p/good_thing_we_sent_100_billion_to_ukraine/ (date of access: 27.04.2026).

розміщено фрагмент репортажу телеканалу російського телебачення про національно-патріотичне виховання українських дітей, які на відео роблять нацистський жест «зіга» та висловлюють за вказівками батьків бажання «різати русню», що супроводжувалося текстом «guys Ukraine are the good guys!» у дописі¹⁶¹. Водночас, інші користувачі спільноти r/AnarchoCapitalism не схвалили поширення російської пропаганди в сабреддіті та зазначили у коментарях до допису, що одна родина не може репрезентувати всю Україну, а сам користувач u/FreedomJosh був заблокований на платформі.

Необхідно зауважити, що в іншій спільноті r/UkraineRussiaReport, тематика якої повністю присвячена російсько-українській війні, було поширено відео, за допомогою якого висміюється українська пропаганда, а саме наратив про відсталість побуту та щоденного життя пересічних росіян. Користувач u/Picanha0709 розмістила в сабреддіті відеоролик з Telegram-каналу «Петя Первый», в якому військовослужбовець Збройних сил Російської Федерації з гумором демонструє здивування при ознайомленні з мікрохвильовою піччю, що отримало понад 1 тисячу вподобайок та 300 поширень на платформі¹⁶².

З моменту набуття мільярдером Ілоном Маском прав власності на соціальну мережу X фіксуються проблеми у боротьбі з російською пропагандою на платформі. Більше того, новий власник мережі у жовтні 2023 року поширив на своїй сторінці мем із зображенням чоловіка, схожого на президента України Володимира Зеленського, який з останніх сил намагається не просити мільярдної військової допомоги протягом останніх 5 хвилин, що відповідає тезам антиукраїнської пропаганди в зарубіжних країнах, відповідно до яких, іноземні уряди витрачають у колосальних обсягах державні кошти на забезпечення

¹⁶¹ u/FreedomJosh. guys Ukraine are the good guys!. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/Anarcho_Capitalism/comments/u77baj/guys_ukraine_are_the_good_guys/ (date of access: 27.04.2026).

¹⁶² u/Picanha0709. Ru POV - Russians making fun of Ukraine propaganda. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/UkraineRussiaReport/comments/14g7aau/ru_pov_russians_making_fun_of_ukraine_propaganda/ (date of access: 27.04.2026).

підтримки України¹⁶³. Зазначений допис міг сприяти збільшенню антиукраїнських та проросійських настроїв у західних суспільствах, оскільки його переглянули понад 95 мільйонів користувачів мережі X, 782 тисячі з яких вподобали мем, а 69 тисяч – поширили його у мережі.

Треба зауважити, що публікація на сторінці Ілона Маска із мемом, що висміює Володимира Зеленського, є винятковим за кількістю позитивних взаємодій у мережі, що пояснюється величиною аудиторії, яка підписана на бізнесмена (понад 239 млн підписників). Водночас, інші користувачі та спільноти, що поширюють проросійські наративи за допомогою мемів, не мають співрозмірного з Ілоном Маском охоплення аудиторії. Наприклад, 16 лютого 2022 року на сторінці Russian Memes United було оприлюднено мем із висміюванням інформаційних повідомлень у низці відомих медіа (CNN, Bloomberg, Der Spiegel, The New York Times, The Washington Post), в яких зазначалося про підготовку країною-агресором повномасштабного вторгнення в Україну, що отримало понад 3 тисячі вподобайок та 278 поширень у мережі¹⁶⁴.

У рамках проведеного дослідження в соціальній мережі X було виявлено спільноту RUSSIA MEMES FORCES, яку, згідно з описом, веде користувач з Республіки Сербія, який підтримує Російську Федерацію та «літеру Z»¹⁶⁵. Станом на момент проведення дослідження на сторінку були підписані 607 користувачів мережі, проте варто зазначити, що активність відсутня з вересня 2024 року і до цього різниця у розміщенні дописів складала 1 рік і 9 місяців (грудень 2022 р. – вересень 2024 р.), що може свідчити про діяльність ботів при веденні сторінки, що активізуються для виконання потрібних задач, зокрема розміщення необхідного контенту в соціальній мережі X.

¹⁶³ Musk E. When it's been 5 minutes and you haven't asked for a billion dollars in aid. X. 2023. The 2nd of October. URL: <https://x.com/i/status/1708629197617336398> (date of access: 27.04.2026).

¹⁶⁴ @RussianMemesLtd. come on, start a war. Twitter. 2022. The 16th of February. URL: <https://x.com/i/status/1493885322194784264> (date of access: 27.04.2026).

¹⁶⁵ RUSSIA MEMES FORCES. X (formerly Twitter). URL: https://x.com/guy_4chan (date of access: 27.04.2026).

На сторінці RUSSIA MEMES FORCES закріплений допис за вересень 2022 року, що був присвячений проведенню у той час Силами оборони України Харківської контрнаступальної операції. Користувач @guy_4chan розмістив анімаційне зображення GIF, що є відеороликом з потрапляння тварин, позначених зображенням державного прапора України, у завчасно підготовлену пастку, що є, на думку користувача, є логічним кінцем «хохляцького контрнаступу», що мало на меті дискредитувати СОУ, посіявши зневіру в їхню бойову спроможність¹⁶⁶.

Найбільш ранній допис на сторінці RUSSIA MEMES FORCES про російсько-українську війну датується 12 серпня 2022 року і є спробою провести паралель між війною в Косові кінця 1990-х рр. та гібридною фазою російсько-української війни, що тривала з 2014 до 2022 рр. Було розміщено зображення, в якому намальована особа, що позначена емблемою НАТО, підтримує відокремлення Косова від Республіки Сербія та обіцяє провести кампанію бомбардувань з використанням боєприпасів, що містять збіднений урановий матеріал, і водночас засуджує самостійне проголошення «ДНР» і «ЛНР», називаючи такі дії порушенням міжнародного права, що мало на меті продемонструвати лицемірство «колективного Заходу»¹⁶⁷. Аналогічний наратив простежується у мемі, що був оприлюднений того ж дня і проводив порівняння між загальною кількістю діючих західних медіа та одним пропагандистським ресурсом Російської Федерації RT, діяльність якого намагаються обмежити на території країн т.зв. «західного світу»¹⁶⁸.

У мемах, що оприлюднюються користувачем @guy_4chan, наявні заперечення визнання України як гордої самостійної національної держави. Зокрема була принижена українська національна символіка: на сторінці RUSSIA

¹⁶⁶ @guy_4chan. And why are people nervous about this Hohols counteroffensive? IT WILL END LIKE EVERY ONE BEFORE!. *Twitter*. 2022. The 9th of September. URL: <https://x.com/i/status/1568281518925127681> (date of access: 27.04.2026).

¹⁶⁷ @guy_4chan. Fact. *Twitter*. 2022. The 12th of August. URL: <https://x.com/i/status/1558070489242902528> (date of access: 27.04.2026).

¹⁶⁸ @guy_4chan. When Westerners say "Russian propaganda". *Twitter*. 2022. The 12th of August. URL: <https://x.com/i/status/1558073934418960384> (date of access: 27.04.2026).

MEMES FORCES був розміщений мем, в якому людина лежить і плаче, а сльози намальовані в кольори державного прапора України, що, за цим мемом, означають сльози невдахи та сечу страху¹⁶⁹. Наратив про штучність української держави, землі якої були «російськими подарунками», наявний у зображенні мапи, що обґрунтовує зазначену тезу та одночасно просуває російський погляд на підписання Березневих статей 1654 року, згідно з яким, Військо Запорізьке присягнуло на вірність московському царю¹⁷⁰. Самостійність України заперечується наративом про зовнішнє управління, яке уособлюється американським фінансистом Джорджем Соросом, який, відповідно до меседжів у мемі, руйнує життя в країнах, над якими отримує контроль¹⁷¹.

Варто зауважити, що низка мемів, за допомогою яких просувається наратив про зовнішнє управління, мають антисемітське спрямування. Зазначений погляд наявний у мемі, що висміює карикатурно зображеного бійця полку «Азов», який запевняє, що Революція Гідності не була організована «єврейськими мільйонерами»¹⁷². Теорія про «єврейську змову», що призвела до розв'язання російсько-української війни, просувається в іншому мемі, що зображує карикатурного злодія-юдея, який радіє вторгненню в Україну як реалізації плану заробітку на війні, яку мають підтримувати балтійські країни та Республіка Польща, остання з яких згодом також має стати об'єктом нападу, що також забезпечує комерційні інтереси хитрого та підступного єврея¹⁷³.

Ефективність санкцій, що запроваджують США та країни європейського континенту проти Російської Федерації за ведення загарбницької війни проти України, регулярно висміюється та знецінюється на сторінці RUSSIA MEMES

¹⁶⁹ @guy_4chan. National colors of Ukraine. *Twitter*. 2022. The 21st of August. URL: <https://x.com/i/status/1561311340169420800> (date of access: 27.04.2026).

¹⁷⁰ @guy_4chan. Let's remember the lessons from History. *Twitter*. 2022. The 25th of September. URL: <https://x.com/i/status/1574061711837077512> (date of access: 27.04.2026).

¹⁷¹ @guy_4chan. How many nations and countries has this man ruined. *Twitter*. 2022. The 26th of August. URL: <https://x.com/i/status/1563105929767239680> (date of access: 28.04.2026).

¹⁷² @guy_4chan. Facts. *Twitter*. 2022. The 22nd of September. URL: <https://x.com/i/status/1572698898669666305> (date of access: 28.04.2026).

¹⁷³ @guy_4chan. Baltic nations = butthurt beltors. *Twitter*. 2022. The 24th of August. URL: <https://x.com/i/status/1562473120753405954> (date of access: 28.04.2026).

FORCES. 9 жовтня 2022 року користувач @guy_4chan оприлюднив мем у вигляді коміксу, за сюжетом якого особа, що позначена зображенням державного прапора Федеративної Республіки Німеччина, підключена у лікарняній палаті до систем підтримки життєзабезпечення, якими є газопровід «Північний потік – 2», що має намір відключити людина, позначена зображенням державного прапора США, що має підкреслити наратив, згідно з яким, запровадження санкцій проти РФ завдає більше шкоди країнам, які ухвалюють відповідні рішення, ніж самій країні-агресору¹⁷⁴. Більш прямолінійний є перероблений мем про вставлення палки у колесо велосипеда, в якому пасажиром є Європейський Союз, що після запровадження санкцій проти Російської Федерації звинувачує РФ у падінні з транспортного засобу на дорозі, демонструючи недолугість дій ЄС¹⁷⁵.

Окрема тема мемів спільноти RUSSIA MEMES FORCES – звеличення могутності Збройних сил Російської Федерації. Цинічним просуванням військової пропаганди РФ була підтримка нанесення восени 2022 року масованих ракетно-дронових ударів по території України, основну частину яких було ураження об'єктів цивільної критичної інфраструктури, що демонструвало потужність «другої армії світу»¹⁷⁶. Представники вищого військового керівництва російських військ також були героїзовані в мемах користувача @guy_4chan, який, зокрема, розмістив мем стосовно призначення Сергія Суровікіна головнокомандувачем Об'єднаного угруповання сил в Україні, зазначивши, що його перший день на роботі є останнім днем «твого» життя, що мало посіяти страх серед української та проукраїнської аудиторії¹⁷⁷.

Отже, в ході аналізу було виявлено, що попри запровадження компаніями, що керують соціальними мережами та платформами, на кшталт Reddit,

¹⁷⁴ @guy_4chan. Based. *Twitter*. 2022. The 9th of October. URL: <https://x.com/i/status/1579200328628461568> (date of access: 28.04.2026).

¹⁷⁵ @guy_4chan. What they asked for is what they got. *Twitter*. 2022. The 29th of August. URL: <https://x.com/i/status/1564247142096683008> (date of access: 28.04.2026).

¹⁷⁶ @guy_4chan. Based brothers!. *Twitter*. 2022. The 18th of October. URL: <https://x.com/i/status/1582296973327364096> (date of access: 28.04.2026).

¹⁷⁷ @guy_4chan. Respect for this man. *Twitter*. 2022. The 13th of October. URL: <https://x.com/i/status/1580625560220618753> (date of access: 28.04.2026).

обмежень, існують способи поширення російської пропаганди в нейтральних спільнотах. За допомогою проросійських мемів у європейському інформаційному просторі циркулюють міти про панування нацизму в Україні, яка керується ззовні «колективним Заходом» або єврейським урядом, та космічні розміри надання їй військової та фінансової допомоги за кошти платників податків цих країн.

Х наразі є найбільш сприятливою соціальною мережею для розміщення і розповсюдження меметичного контенту, що просуває інтереси Російської Федерації, зокрема зображення РФ як регіонального лідера, що претендує на статус наддержави, та дегуманізація України і країн т.зв. «західного світу». Водночас при розгляді дописів, що містять меми проросійського змісту, зафіксовано залучення користувачів соціальних медіа до нейтралізації пропагандистського впливу Російської Федерації.

ВИСНОВКИ

Дослідження продемонструвало, що меми мають особливе значення як засіб ведення інформаційного протистояння, зокрема між державами на міжнародній арені, у XXI столітті. За допомогою цих одиниць культурної інформації, що передається шляхом імітації оригінального продукту, актори мають змогу поширювати власні наративи на масову аудиторію та в інформаційному просторі супротивника. В російсько-українській війні меми застосовуються для загального консолідування перед зовнішніми небезпеками, навіювання ворожой сторони і власного промотування.

Наукова розробка меметичної тематики включає в собі дослідження у великій кількості галузей, зокрема міжнародних відносин. Дослідники активно досліджують здатність мемів впливати на когнітивні здібності людини та способи використання меметичного контенту для зниження рівня стресу під час російсько-української війни. Перспективними темами наукових розвідок є вивчення сприйняття російсько-української війни зарубіжною аудиторією мемотворців, що частково розкрито в даній роботі.

Варто зауважити, що дослідження мемів спираються на багату джерельну базу, що включає в собі насамперед дописи в соціальних мережах, що містять меметичний контент, присвячений актуальним інфоприводам. Водночас, для забезпечення достовірності науково-дослідної роботи треба надавати джерела, що підтверджують зазначені в роботі відомості.

Обов'язковою умовою точного дослідження є чітке визначення понятійно-категоріального апарату, що використовується в ході роботи. У рамках вивчення меметичної тематики фундаментальним є розуміння таких понять, як мем (і його види), меметична війна як різновид інформаційної війни, а також показники, що беруться до уваги при дослідженні меметичного контенту (вподобайки, поширення тощо).

Так само важливим етапом є вибір загальнофілософських і загальнотеоретичних методів, що застосовуються у науково-дослідній роботі. До того ж, ключовим при визначенні методології дослідження є врахування специфіки роботи, що дозволило коректно обрати прикладні методи (контент-аналіз, кейс-стаді) у даному дослідженні.

При вивченні вітчизняного меметичного контенту було виявлено такі напрями його застосування в російсько-українській війні:

- терапевтичний – забезпечення психологічної стійкості

Випадки застосування мемів підтверджують, що гумористичні засоби, зокрема висміювання ворожих сил, допомагають знизити рівень тривожності в стресових ситуаціях, особливо під час повномасштабної війни. Не менш важливий ефект, що використовувався внаслідок мемотворчості, є піднесення морального духу, зокрема шляхом героїзації українських захисників та символів національного опору агресору («кіборги», «Привид Києва», Чорнобаївка тощо). Додатково, на прикладах таких мемів, як «паляниця» і «воно не заїде в Україну», простежується соціальний аспект, який полягає в ідентифікації однодумців. У сукупності ці ефекти сприяли згуртуванню народу України перед обличчям спільного ворога, яким є Російська Федерація.

- контрпропагандистський – протидія російській дезінформації

В умовах широкомасштабного застосування РФ пропагандистських засобів проти України вкрай важливим є належна протидія фейкам та наративам, що продукує і поширює країна-агресор. Українські мемотворці демонструють, що їхній контент здатен ефективно нейтралізувати ворожу пропаганду шляхом висміювання її недолугості та доведення до абсурду найбільш одіозного продукту (наприклад, «два раба», Зорян і Шкіряк, «Київ за 3 дні» та знищення львівського метро). Варто зазначити, що українська меметична зброя має потенціал до застосування в інформаційному просторі Російської Федерації, що демонструє популярність мему «аналоговнет».

- промоційний (пропагандистський) – просування інтересів України в світовому інформаційному просторі

Меми застосовуються в якості засобу реалізації вітчизняної цифрової дипломатії, що демонструє контент офіційної сторінки України в соціальній мережі X. Окремим напрямом діяльності акаунту @Ukraine є протидія російській пропаганді, в тому числі за допомогою меметичного контенту, що розповсюджується в мережі, зокрема офіційним акаунтом Російської Федерації. Порівняльний аналіз взаємодії користувачів соціальної мережі X з контентом, що оприлюднюється на сторінках @Ukraine та @Russia, показав, що проукраїнська позиція має більшу підтримку на платформі, ніж проросійська.

Згаданий вище аспект консолідації спільноти спостерігається при застосуванні мемів для досягнення внутрішньополітичних цілей російської влади. Водночас, у розумінні правлячого режиму в Російській Федерації згуртування російського народу можливе шляхом забезпечення загальної популярності диктатора Володимира Путіна, якого ідеалізують в меметичних піснях («Такого, как Путин», «Лучший друг» тощо). Для зарубіжної аудиторії меми є інструментом «м'якої сили», застосування якого полягає в промотуванні російської культури та пропагандистських наративів, зокрема «першість» російської нації та культ «традиційних цінностей».

На початку ведення загарбницької війни проти України Російська Федерація застосовувала меметичну зброю для заперечення участі Збройних сил РФ у конфлікті або романтизації військовослужбовців, які брали участь у військових операціях («вежливые люди», які були залучені до захоплення Кримського півострова). Проте, з плином часу провідним напрямом використання мемів ставало приниження України шляхом дегуманізації її культури через поширення стереотипів та демонізації українських політиків національно-демократичного спрямування.

Помітним зарубіжним союзником України в інформаційній боротьбі з Російською Федерацією є віртуальна спільнота NAFO (укр. «Північноатлантична організація чуваків»), учасники якої продукують та розповсюджують в мережі Інтернет проукраїнський меметичний контент і висміюють російських пропагандистів, зокрема державних службовців РФ.

Варто зазначити, що «чуваки» також надають фактичну допомогу Силам оборони України і їхня діяльність підтримується посадовими особами високого рівня низки держав, зокрема України та країн-партнерів.

Змістове наповнення проукраїнських мемів в європейському сегменті Інтернету складається з підтримки діям СОУ у протидії окупаційним військам Російської Федерації та висміювання пропаганди країни-агресора, зокрема наративів про захист Донбасу від української влади та непереможність ЗС РФ. Варто зазначити, що мемотворці піддають критиці дії президента США Дональда Трампа та членів його команди в питанні врегулювання російсько-української війни, демонструючи підтримку українській стороні.

Не зважаючи на спроби компаній у сфері медіа обмежити розповсюдження російської пропаганди, її наративи можуть бути розміщеними окремими користувачами або в нейтральному середовищі. Зокрема, в соціальній мережі X функціонують сторінки, на яких оприлюднюється контент з відверто проросійськими наративами, а саме: поширення нацистських настроїв в Україні, зовнішнє управління Україною західними політиками або єврейським таємним урядом, величезні за масштабами розміри допомоги Україні та возвеличення Російської Федерації як впливової держави на міжнародній арені. Водночас виявлено, що користувачі соціальних мереж і платформ власними засобами блокують пропагандистський вплив РФ у своїх спільнотах.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що мему є актуальною темою для дослідження в сфері інформаційної безпеки. Існує потенціал до міждисциплінарного вивчення меметичної тематики, що демонструють наявні розвідки українських і зарубіжних дослідників. Водночас важливим для розуміння поширення проукраїнських та проросійських наративів у світовому інформаційному просторі є дослідження зарубіжного меметичного контенту, присвяченого поставленій проблемі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Офіційні документи:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки" : Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 29.01.2026).

2. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки : Наказ М-ва закордон. справ України від 24.03.2021. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 27.01.2026).

Новинні повідомлення інтернет-видань:

3. «А я сейчас вам покажу, откуда готовилось нападение». Як прамова Лукашэнкі стала мемам. *Наша Ніва*. 2022. 03 красавіка. URL: <https://nashaniva.com/287574> (дата звернення: 04.04.2026).

4. Візитка Яроша «порвала» інтернет. ФОТОЖАБИ. *ВолиньPost*. 2014. 20 квітня. URL: <https://www.volynpost.com/news/31479-vizytka-iarosha-porvala-internet-fotozhaby> (дата звернення: 30.01.2026).

5. Галата А. Головний «Привид Києва» загинув. Як виникла міська легенда. *War Telegraf*. 2022. 03 жовтня. URL: <https://war.telegraf.com.ua/ukr/kyev/2022-10-03/5718275-golovniy-privid-kyeva-zagynuv-yak-vinikla-miska-legenda> (дата звернення: 01.02.2026).

6. Герасименко Я. Проукраїнська спільнота мемів NAFO провела власний «саміт» у Вільнюсі, учасників привітала прем'єрка Естонії. *Hromadske*. 2023. 09 липня. URL: <https://hromadske.ua/posts/proukrayinska-spilnota-memiv-nafo-provela-vlasnij-samit-u-vilnyusi-uchasnikiv-privitala-premyerka-estoniyi> (дата звернення: 24.04.2026).

7. ДУСЯ. «Владимир Путин - молодец!» - новая песня России. *antonina.detector.media*. 2015. 16 лютого. URL:

<https://antonina.detector.media/novosti/post/160902/2015-02-16-vladymyr-putyn-molodets-novaya-pesnya-rossyy/> (дата звернення: 23.04.2026).

8. Користувачі соцмереж захоплюються героїзмом "кіборгів" у інтернет-мемах. *TCH.ua*. 2014. 13 листопада. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/koristuvachi-socmerezh-zahoplyuyutsya-geroyizmom-kiborgiv-u-internet-memah-391463.html> (дата звернення: 30.01.2026).

9. Малай К. Полонений-окупант з Горлівки на прізвисько "Чмоня" став новим інтернет-мемом. *OBOZ.UA*. 2022. 29 березня. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/show/prikolyi/polonenij-okupant-z-gorlivki-na-prizvisko-chmonya-stav-novim-internet-memom.htm> (дата звернення: 01.02.2026).

10. Одно из крупнейших сообществ о России на Reddit приостановлено из-за «дезинформации». *Роскомсвобода*. 2022. 01 марта. URL: <https://roskomsvoboda.org/en/post/reddit-blochit-sub-o-rossii/> (дата звернення: 27.04.2026).

11. Перун В. Meta вважає Росію головним джерелом "координованої неавтентичної поведінки" у соцмережах. *LB.ua*. 2024. 22 серпня. URL: https://lb.ua/tech/2024/08/22/630901_meta_vvazhaie_rosiyu_golovnim_dzherelom.html (дата звернення: 27.04.2026).

12. Порошук Н. Мережа несподівано відреагувала на операцію ЗСУ у Курській області: добірка мемів. *ГЛАВКОМ*. 2024. 07 серпня. URL: <https://glavcom.ua/scotch/kuriyozy/merezha-nespodivano-vidreahuvala-na-operatsiju-zsu-u-kurskij-oblasti-dobirka-memiv-1014130.html> (дата звернення: 01.02.2026).

13. Родак К. Побачити Чорнобаївку і вмерти. *Zaxid.net*. 2022. 19 березня. URL: https://zaxid.net/pobachiti_chornobayivku_i_pomerti_n1538884 (дата звернення: 31.01.2026).

14. Романов Д. "Ми ще навіть не починали": у соцмережі висміяли зухвалі слова путіна (фото). *Телеграф*. 2022. 13 липня. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/obshhestvo/2022-07-09/5710155-mi-shche-navit-ne->

[pochinali-u-sotsmerezhi-vismiyali-zukhvali-slova-putina-foto](#) (дата звернення: 05.04.2026).

15. Свиридчук Ю. "Я ляжу, але воно не заїде в Україну": в Україну не пустили італійця у вишиванці, який вихваляв Путіна. *Суспільне | Новини*. 2026. 06 січня. URL: <https://suspilne.media/1206848-a-lazu-ale-vono-ne-zaide-v-ukrainu-na-kordoni-zatrimali-italijca-u-visivanci-akij-vihvalav-putina/> (дата звернення: 08.04.2026).

16. У Запоріжжі встановили пам'ятник фейковій російській ЗМІ про снігурів. *Радіо Свобода*. 2015. 24 серпня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27205895.html> (дата звернення: 04.04.2026).

17. Україна вперше застосувала вітчизняну ракету-дрон «Паляниця». *Слово і Діло*. 2024. 24 серпня. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/08/24/novyna/bezpeka/ukrayina-vpershe-zastosuvala-vitchyznyanu-raketu-dron-palyanycya> (дата звернення: 08.04.2026).

18. Фейк ЗМІ Росії. В Україні школярів вчать вбивати снігурів і захищати синиць. *Радіо Свобода Україна*. 2014. 12 грудня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/26741269.html> (дата звернення: 04.04.2026).

19. Фільм "Кіборги" встановив рекорд вітчизняного прокату за період незалежності. *iPress.ua*. 2018. 14 лютого. URL: https://ipress.ua/news/film_kiborny_vstanovyv_rekord_vitchyznyanogo_prokату_za_period_nezalezhnosti_244821.html (дата звернення: 08.04.2026).

20. Шидловська Є. "Ой, на горі #два раби": реакція соцмереж на російське ТБ. *BBC News Україна*. 2014. 05 листопада. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/11/141105_zsh_national_guard_slaves_trending_zsh (дата звернення: 04.04.2026).

21. Як Ленін «створив» Україну, Бандеру і княгиню Ольгу: мережу «підірвали» меми і фотожаби українців. *АрміяInform | Інформаційне агентство*. 2022. 23 лютого. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/02/23/yak-lenin-stvoryv-ukrayinu-banderu-i-knyagyny-olgu-merezhu-pidirvaly-memy-i-fotozhaby-ukrayinciv/> (дата звернення: 04.04.2026).

Дописи у соціальних медіа:

22. Борзов С. [Допис до Дня пам'яті захисників Донецького аеропорту]. *Facebook*. 2025. 20 січня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1BHDQxdQ1r/> (дата звернення: 30.01.2026).
23. Дамо відсіч Росії. Великій русській язык Великая русская література Великое русское отступление. *Twitter*. 2022. 10 вересня. URL: <https://x.com/i/status/1568651977357201410> (дата звернення: 04.04.2026).
24. М-во оборони України. Черговий «аналоговнет» міф розвіяно: наші зенітники першими у світі знищили ракету Х-47 «Кинджал». *Facebook*. 2023. 15 червня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1DNMJx2E9Z/> (дата звернення: 05.04.2026).
25. Процишин офіційний. аншлаг, аншлаг!. *Facebook*. 2022. 24 лютого. URL: <https://www.facebook.com/share/p/14UNvMNWZ9F/> (дата звернення: 31.01.2026).
26. Процишин офіційний. Вільям Шекспір vs Процишин Богдан. *Facebook*. 2017. 22 листопада. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1CBtfDunDf/> (дата звернення: 31.01.2026).
27. РИА Новости. Путин обсуждает операцию на Украине с членами совбеза. *Telegram*. 2022. 25 февраля. URL: https://t.me/rian_ru/148690 (дата звернення: 23.04.2026).
28. Укрпошта News. [Інформація про випуск поштової марки «Русській військовий корабель, іді... !»]. *Telegram*. 2022. 12 квітня. URL: https://t.me/ukrposhta_news/409 (дата звернення: 31.01.2026).
29. Шкіряк З. [Мем про Зоряна і Шкіряка]. *Facebook*. 2017. 11 лютого. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1EDfh5Zn1U/> (дата звернення: 04.04.2026).
30. @aserafyn. [Мем "- Ну привет!"]. *Twitter*. 2018. 31 серпня. URL: <https://x.com/i/status/1035549889663561728> (дата звернення: 31.01.2026).
31. @d_melnichenko. [Я ляжу, але воно не заїде в Україну]. *Threads*. 2026. 05 січня. URL:

https://www.threads.com/@d_melnichenko/post/DTI7LMzDKRO?xmt=AQF0dzJm6R3IuhrFnHiQVvMON27A8y9dRT-igV29cDQ12pjIPhPdPFs3yy8YaoJXIDI4dD3d&slof=1

(дата звернення: 08.04.2026).

32. @Dzmuh. Ура!!! Слава хунте! Поздравьте меня, друзья! #двараба #двараби. *Twitter*. 2014. 05 листопада. URL: <https://x.com/i/status/530108958401654784> (дата звернення: 04.04.2026).

33. @exileoftza. One @kajakallas #Fella joining #NAFO. *Twitter*. 2022. The 22nd of September. URL: <https://x.com/exileoftza/status/1572713547674845184?s=20> (date of access: 24.04.2026).

34. @gorokhovsky. [Скін картки Монобанк «Я ляжу, але воно не заїде в Україну»]. *Threads*. 2026. 06 січня. URL: https://www.threads.com/@gorokhovsky/post/DTKxkFdjP2x?xmt=AQF0_9XrDsw8CGWNWatNivrYrrdJQc0Hym5i4e13SPJ-Kc54KxidQrxOjLad1vqcMOzxlY&slof=1 (дата звернення: 08.04.2026).

35. @guy_4chan. And why are people nervous about this Hohols counteroffensive? IT WILL END LIKE EVERY ONE BEFORE!. *Twitter*. 2022. The 9th of September. URL: <https://x.com/i/status/1568281518925127681> (date of access: 27.04.2026).

36. @guy_4chan. Baltic nations = butthurt beltters. *Twitter*. 2022. The 24th of August. URL: <https://x.com/i/status/1562473120753405954> (date of access: 28.04.2026).

37. @guy_4chan. Based brothers!. *Twitter*. 2022. The 18th of October. URL: <https://x.com/i/status/1582296973327364096> (date of access: 28.04.2026).

38. @guy_4chan. Based. *Twitter*. 2022. The 9th of October. URL: <https://x.com/i/status/1579200328628461568> (date of access: 28.04.2026).

39. @guy_4chan. Fact. *Twitter*. 2022. The 12th of August. URL: <https://x.com/i/status/1558070489242902528> (date of access: 27.04.2026).

40. @guy_4chan. Facts. *Twitter*. 2022. The 22nd of September. URL: <https://x.com/i/status/1572698898669666305> (date of access: 28.04.2026).

41. @guy_4chan. How many nations and countries has this man ruined. *Twitter*. 2022. The 26th of August. URL: <https://x.com/i/status/1563105929767239680> (date of access: 28.04.2026).
42. @guy_4chan. Let's remember the lessons from History. *Twitter*. 2022. The 25th of September. URL: <https://x.com/i/status/1574061711837077512> (date of access: 27.04.2026).
43. @guy_4chan. National colors of Ukraine. *Twitter*. 2022. The 21st of August. URL: <https://x.com/i/status/1561311340169420800> (date of access: 27.04.2026).
44. @guy_4chan. Respect for this man. *Twitter*. 2022. The 13th of October. URL: <https://x.com/i/status/1580625560220618753> (date of access: 28.04.2026).
45. @guy_4chan. What they asked for is what they got. *Twitter*. 2022. The 29th of August. URL: <https://x.com/i/status/1564247142096683008> (date of access: 28.04.2026).
46. @guy_4chan. When Westerners say "Russian propaganda". *Twitter*. 2022. The 12th of August. URL: <https://x.com/i/status/1558073934418960384> (date of access: 27.04.2026).
47. @Kama_Kamilia. NORTH ATLANTIC FELLA ORGANIZATION. *Twitter*. 2022. The 24th of May. URL: https://x.com/Kama_Kamilia/status/1529062877209972736?s=20 (date of access: 24.04.2026).
48. @kashasaltsova. [Пісня-пародія «Ой на горі два раби»]. *Twitter*. 2014. 04 листопада. URL: <https://x.com/i/status/529414272598560769> (дата звернення: 04.04.2026).
49. @metropolitan.lviv. [Львівський метрополітен працює]. *Threads*. 2026. 09 січня. URL: <https://www.threads.com/@metropolitan.lviv/post/DTTECQUjbxw?xmt=AQF0hLhtg82Sj18QTvoeou-I8JhUQkTX3kL2e5jsERDhInxLqzoQc8mrXmLGIR5h82LF4eU&slf=1> (дата звернення: 05.04.2026).

50. @mfa_russia. [In 1051 Kiev was capital of the united Rus]. *Twitter*. 2017/ The 30th of May. URL: https://x.com/mfa_russia/status/869518394609082368?s=20 (date of access: 16.04.2026).
51. @narodnmilicbnr. В ОДНОМ ИЗ УКРАНСКИХ ПАБЛИКОВ СДЕЛАЛИ ТАКОЙ ПОСТ. ПРЯЧЬТЕСЬ ВСЕ. *Twitter*. 2022. 29 апреля. URL: <https://x.com/i/status/1520117641339318273> (дата звернення: 09.04.2026).
52. @Russia. [Discovery of Antarctica]. *X*. 2026. The 28th of January. URL: <https://x.com/i/status/2016518805263110203> (date of access: 23.04.2026).
53. @Russia. [Real power lies not in money, but in #truth]. *X*. 2025. The 27th of December. URL: <https://x.com/i/status/2004983661889028412> (date of access: 22.04.2026).
54. @Russia. [Soviet Ukraine was the USSR's breadbasket, as well as a popular health tourism destination & industrial center]. *Twitter*. The 23rd of January. URL: <https://x.com/Russia/status/1275372583911907328?s=20> (date of access: 16.04.2026).
55. @Russia. [The first clash of steam-powered warships]. *X*. 2025. The 17th of November. URL: <https://x.com/i/status/1990334601949254087> (date of access: 22.04.2026).
56. @Russia. [The red wine headache aka #RWH has you confused. Choose your wines carefully]. *Twitter*. 2021. The 9th of December. URL: <https://x.com/Russia/status/1468908945024692228?s=20> (date of access: 16.04.2026).
57. @Russia. [The same historical heritage which should unite our nations, not divide us]. *Twitter*. 2017. The 30th of May. URL: <https://x.com/Russia/status/869518732615352320?s=20> (date of access: 16.04.2026).
58. @Russia. [#UNDISPUTED champion – 60 victories, zero defeats]. *X*. 2025. The 24th of November. URL: <https://x.com/i/status/1993005252006785219> (date of access: 22.04.2026).
59. @Russia. [Victory tasted better without coupons]. *X*. 2025. The 14th of December. URL: <https://x.com/i/status/2000282065271431593> (date of access: 22.04.2026).

60. @Russia. Blin!. *X*. 2026. The 16th of February. URL: <https://x.com/i/status/2023389401716285724> (date of access: 23.04.2026).
61. @Russia. Catherine the Great issued a decree inviting foreign settlers to Russia. *X*. 2025. The 15th of December. URL: <https://x.com/i/status/2000596715171455192> (date of access: 22.04.2026).
62. @Russia. Each year "more" people seem to believe your #fakes. *Twitter*. 2018. The 19th of February. URL: <https://x.com/Russia/status/965645425708544001?s=20> (date of access: 23.04.2026).
63. @Russia. We wholeheartedly support our @ukraine colleagues in their insistent desire to romanticize #Crimea. *Twitter*. 2020. The 30th of July. URL: <https://x.com/Russia/status/1288836696738586625?s=20> (date of access: 23.04.2026).
64. @RussianMemersLtd. come on, start a war. *Twitter*. 2022. The 16th of February. URL: <https://x.com/i/status/1493885322194784264> (date of access: 27.04.2026).
65. @Ukraine. [Canada and Poland as first Ukraine's followers]. *Twitter*. 2016. The 2nd of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/738295460679520256> (дата звернення: 14.04.2026).
66. @Ukraine. [Delicious poutine cafes]. *Twitter*. 2016. The 11th of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/752530428398014464?s=20> (date of access: 14.04.2026).
67. @Ukraine. [Don't give the "triune nation" nonsense pls and comply with int law]. *Twitter*. 2017. The 30th of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/869527444381892608?s=20> (date of access: 16.04.2026).
68. @Ukraine. [False-flag operation]. *X*. 2026. The 6th of March. URL: <https://x.com/Ukraine/status/2029944792591847625?s=20> (date of access: 13.04.2026).
69. @Ukraine. [Helping Russian soldiers to find their way home]. *Twitter*. 2017. The 20th of September. URL:

<https://x.com/Ukraine/status/910583958764707840?s=20> (date of access: 16.04.2026).

70. @Ukraine. [Hitler and Putin]. *Twitter*. 2022. The 24th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1496716168920547331> (date of access: 13.04.2026).

71. @Ukraine. [The Lend-Lease Act]. *Twitter*. 2022. The 9th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1523765028796911616?s=20> (date of access: 14.04.2026).

72. @Ukraine. #ArmUkraineNow. *Twitter*. 2022. The 29th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1530979763803799552?s=20> (date of access: 14.04.2026).

73. @Ukraine. After all this time? Always. *X*. 2026. The 29th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/2027010868479668667?s=20> (date of access: 13.04.2026).

74. @Ukraine. Crimean waters have seen uglier creatures. *Twitter*. 2020. The 17th of October. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1317480598781501440?s=20> (date of access: 14.04.2026).

75. @Ukraine. Danke Deutschland!. *X*. 2024. Der 14te März. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1779257601819132256?s=20> (date of access: 14.04.2026).

76. @Ukraine. Disqualified by IOC. Overqualified by dignity. *X*. 2026. The 12th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/2021934632699130349?s=20> (date of access: 13.04.2026).

77. @Ukraine. extradite me if you can lol. *Twitter*. 2020. The 14th of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1283017554072612868?s=20> (date of access: 13.04.2026).

78. @Ukraine. Happy Unity Day!. *X*. 2024. The 22nd of January. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1749412128119734593?s=20> (date of access: 14.04.2026).

79. @Ukraine. Let the #CrimeaIsUkraine Campaign Day begin. 2020. The 30th of July. *Twitter*. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1288729965257777158?s=20> (date of access: 23.04.2026).

80. @Ukraine. Mulțumesc, România!. 2024. 21 iulie. *X*. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1804066980267250082?s=20> (date of access: 14.04.2026).

81. @Ukraine. On #CanadaDay2020 we'd like to specifically stress our admiration for Canadian cuisine. *Twitter*. 2020. The 1st of July. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1278342299886501889?s=20> (date of access: 14.04.2026).

82. @Ukraine. Promoting Ukrainian regions is nice, getting out of them is better. *Twitter*. 2021. The 26th of September. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1442212645310844932?s=20> (date of access: 15.04.2026).

83. @Ukraine. Still, there are more people in the room than in your Olympic team in 2018. *Twitter*. 2018. The 19th of February. URL: <https://x.com/Ukraine/status/965673773985869825?s=20> (date of access: 23.04.2026).

84. @Ukraine. toxic ex here. *Twitter*. 2020. The 23rd of June. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1275391304181125121?s=20> (date of access: 16.04.2026).

85. @Ukraine. Types of Headaches. *Twitter*. 2021. The 7th of December. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1468206078940823554?s=20> (date of access: 16.04.2026).

86. @Ukraine. we don't expect patronum spells - we need patriot systems. *X*. 2024. The 27th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/1795048290716733665?s=20> (date of access: 14.04.2026).

87. @Ukraine. When @Russia says Anne de Kiev established Russia-France relations, let us remind the sequence of events. *Twitter*. 2017. The 30th of May. URL:

<https://x.com/Ukraine/status/869433723867062272?s=20> (date of access: 16.04.2026).

88. @Ukraine. You really don't change, do you?. *Twitter*. 2017. The 30th of May. URL: <https://x.com/Ukraine/status/869532150760165377?s=20> (date of access: 16.04.2026).

89. Аваков А. [Допис із жартом про рабів]. *Facebook*. 2014. 05 ноября. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1PxoNcrhAr/> (дата звернення: 04.04.2026).

90. Demchuk Т. [Оболонські гопники віджали російський БТР]. *Facebook*. 2022. 25 лютого. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1Dfcriv9nR/> (дата звернення: 08.04.2026).

91. Latynina Y. [Vilnius NAFO summit which celebrates on stage the death of a Russian tourist eaten by shark in Egypt]. *X*. 2023. The 9th of July. URL: <https://x.com/YLatynina/status/1678002472172896263?s=20> (date of access: 24.04.2026).

92. Mulik V. Бавовнятко. *Facebook*. 2022. 18 серпня. URL: <https://www.facebook.com/vasyl.mulik.2025/posts/pfbid0uCiydGCwwMy9D97y5AbAAgXxsHLY4hxCpc4mWvyUhFxK2krRHMHCj4u33Lrfncevl> (дата звернення: 09.04.2026).

93. Musk E. When it's been 5 minutes and you haven't asked for a billion dollars in aid. *X*. 2023. The 2nd of October. URL: <https://x.com/i/status/1708629197617336398> (date of access: 27.04.2026).

94. North Atlantic Fella Organization. You pronounced this nonsense, remember??. *Twitter*. 2022. The 9th of December. URL: https://x.com/Official_NAFO/status/1600985287290630144?s=20 (date of access: 24.04.2026).

95. Polynskiy А. Из комментариев в Ютубе под видео "Обращение солдата украинской армии к русским". *Facebook*. 2014. 09 марта. URL: <https://www.facebook.com/share/18iAVLr7sB/> (дата звернення: 23.04.2026).

96. Pravda Gerashchenko. Обсуждение у Скабеевой плана нападения и захвата Прибалтики и Швеции. *Telegram*. 2022. 15 марта. URL: https://t.me/Pravda_Gerashchenko/4816 (дата звернення: 23.04.2026).
97. Reznikov O. [A partial mobilization of Mosquitoes]. *Twitter*. 2022. The 8th of November. URL: <https://x.com/i/status/1589921503885537280> (дата звернення: 04.04.2026).
98. Reznikov O. My personal salute to #NAFOfellas. *Twitter*. 2022. The 30th of August. URL: <https://x.com/oleksiireznikov/status/1564646677197328385?s=20> (date of access: 24.04.2026).
99. Shtop H. [Новий пароль українця]. *Facebook*. 2022. 05 березня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1Fu3sS69CJ/> (дата звернення: 08.04.2026).
100. Tsybulska L. In Kyiv a woman knocked down a Russian drone from a balcony with a jar of cucumbers. *Twitter*. 2022. The 5th of March. URL: <https://x.com/i/status/1500075457798189057> (date of access: 08.04.2026).
101. u/DurinnGymir. Been seeing this reaction in a lot of subreddits to Trump's recent claim. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1np3m16/been_seeing_this_reaction_in_a_lot_of_subreddits/ (date of access: 24.04.2026).
102. u/Evoluxman. Holding cards. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1sdw4kz/holding_cards/ (date of access: 24.04.2026).
103. u/FreedomJosh. guys Ukraine are the good guys!. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/Anarcho_Capitalism/comments/u77baj/guys_ukraine_are_the_good_guys/ (date of access: 27.04.2026).
104. u/НАСПАВуТучу. The special military operation is going according to plan. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1sl7sts/the_special_military_operation_is_going_according/ (date of access: 24.04.2026).

105. u/Kikyo0218. Which is best. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/Cme2duM5js> (date of access: 24.04.2026).

106. u/macktruck6666. So far. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/EtFyJ611LV> (date of access: 24.04.2026).

107. u/MazdaProphet. REMEMBER WHEN LITERALLY THE PRICE OF LITERALLY EVERYTHING WENT UP BECAUSE UKRAINE?. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/Anarcho_Capitalism/comments/1okjlfz/remember_when_literally_the_price_of_literally/ (date of access: 27.04.2026).

108. u/Nukem_extracrispy. Ukraine just NUKED a Russian LNG tanker going to China. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1rk7hk6/ukraine_just_nuked_a_russian_lng_tanker_going_to/ (date of access: 24.04.2026).

109. u/Picanha0709. Ru POV - Russians making fun of Ukraine propaganda. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/UkraineRussiaReport/comments/14g7aau/ru_pov_russians_making_fun_of_ukraine_propaganda/ (date of access: 27.04.2026).

110. u/R2J4. Today's Geopolitics be like. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1iylwk5/todays_geopolitics_be_like/ (date of access: 24.04.2026).

111. u/Shawnj2. The Russian military has deployed a new missile defense system in Ukraine. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/UDDkJau9C5> (date of access: 24.04.2026).

112. u/Soft-Part4511. Good thing we sent \$100 Billion to Ukraine. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/Anarcho_Capitalism/comments/154vu2p/good_thing_we_sent_100_billion_to_ukraine/ (date of access: 27.04.2026).

113. u/tishafeed. How it be. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/k6LmdvrFNh> (date of access: 24.04.2026).

114. u/velvetbettle. give it up for year 4. *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1qfezee/give_it_up_for_year_4/ (date of access: 24.04.2026).

115. ukrinform. [Меми про операцію «Павутина»]. *Instagram*. 2025. 01 червня. URL: https://www.instagram.com/p/DKXMUXFtwBT/?img_index=7&igsh=MWI4Z2VnbzI2eGxnbA== (дата звернення: 01.02.2026).

116. Ulyanov M. The shelling of civilian population in the Donbass by the Ukrainian army started in 2014 and continues right now. *Twitter*. 2022. The 19th of June. URL: https://x.com/Amb_Ulyanov/status/1538290525756866560?s=20 (date of access: 24.04.2026).

117. U.S. Embassy Kyiv Ukraine. [Kyiv and Moscow in the period of 10-12 centuries]. *Facebook*. 2022. The 22nd of February. URL: <https://www.facebook.com/share/p/18KUidEk6G/> (дата звернення: 04.04.2026).

Сторінки в соціальних медіа:

118. Зорян і Шкіряк. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/share/18jy99RkBp/> (дата звернення: 04.04.2026).

119. r/NonCredibleDefense. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/SvbmbxyHbg> (date of access: 24.04.2026).

120. Russia. *X (formerly Twitter)*. URL: <https://x.com/Russia> (date of access: 09.04.2026).

121. RUSSIA MEMES FORCES. *X (formerly Twitter)*. URL: https://x.com/guy_4chan (date of access: 27.04.2026).

122. Ukraine. *X (formerly Twitter)*. URL: <https://x.com/Ukraine> (date of access: 09.04.2026).

Аналітичні матеріали:

123. Глейк Дж. Що таке мем?. *Детектор медіа Mediasapiens*. 2011. 16 травня. URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/9598/2011-05-16-shcho-take-mem/> (дата звернення: 28.01.2026).

124. Зубченко Я. Що таке NAFO? Пояснюємо нову аватарку міністра оборони. *Детектор медіа*. 2022. 31 серпня. URL: <https://detector.media/infospace/article/202403/2022-08-31-shcho-take-nafo-poyasnyuiemo-novu-avatarku-ministra-oborony/> (дата звернення: 24.04.2026).

125. Ковалевська Є. «Доброго вечора, ми з України»: кому належить відома фраза і хто її такою зробив. *BBC News Україна*. 2022. 06 травня. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61351682> (дата звернення: 31.01.2026).

126. Кульженко В. Новомова: як російська пропаганда намагається конструювати реальність росіян і деморалізувати українців за допомогою слів. *Детектор медіа*. 2023. 30 січня. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31087/2023-01-30-novomova-yak-rosiyska-propaganda-namagaietsya-konstruyuvaty-realnist-rosiyan-i-demoralizuvaty-ukraintsiv-za-dopomogoyu-sliv/> (дата звернення: 03.02.2025).

127. Мацюцький П. Концепція «гібридної» війни та її складові. *Центр безпекових досліджень "СЕНСС"*. 2024. 12 березня. URL: <https://censs.org/concept-of-hybrid-warfare-and-its-components/> (дата звернення: 29.01.2026).

128. Олійник Д. Байрактарщина – не шароварщина. Чому це різні речі і чи є підстави виокремлювати явище "байрактарщини"? *Українська правда*. 2023. 09 травня. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/05/09/7401342/> (дата звернення: 01.02.2026).

129. Самигін Д. Терор як покликання: як з 2014 втілювалася «Доктрина Герасимова». *Центр стратегічних комунікацій*. 2022. 28 липня. URL: <https://spravdi.org/teror-yak-poklykannya-yak-z-2014-vtilyuvalasya-doktryna-gerasymova/> (дата звернення: 23.04.2026).

130. Стаценко Я. Що таке бавовна на війні: походження мему, значення та вплив на український опір. *Wem.ua*. URL: <https://wem.ua/shho-take-bavovna-na-vijni-pohodzhennya-memu-znachennya-ta-vplyv-na-ukrayinskyj-opir/> (дата звернення: 09.04.2026).

131. Туровский Д. Кто назвал их «вежливыми людьми»? Откуда взялся «мем федерального значения». *Meduza*. 2015. 09 марта. URL: <https://meduza.io/feature/2015/03/09/kto-nazval-ih-vezhlivymi-lyudmi> (дата звернення: 23.04.2026).

132. Як визначити рашиста, який видає себе за місцевого (MEM). *Texty.org.ua*. 2022. 26 лютого. URL: <https://texty.org.ua/fragments/105782/yak-vyznachyty-rashysta-yakyj-vydaye-sebe-za-miscevoho-mem/> (дата звернення: 08.04.2026).

133. Gault M. Shitposting Shiba Inu Accounts Chased a Russian Diplomat Offline. *VICE*. 2022. The 12th of July. URL: <https://www.vice.com/en/article/shitposting-shiba-inu-accounts-chased-a-russian-diplomat-offline/> (date of access: 24.04.2026).

Відео:

134. Ансамбль Злачное Место. Девушка супер спела песню "Такого, как Путин", 2016. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m3doQKa1BNg> (дата звернення: 23.04.2026).

135. Група Крихітка. Крихітка - Візитівка, 2014. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Wvix9ZDWZFI> (дата звернення: 04.04.2026).

136. Лавка Задоволень. Не хочу уезжать из Крыма, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eSpqRkebaKE> (дата звернення: 09.04.2026).

137. Ленинград. Ленинград – Аналоговнет, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0e2O-OBHNNHo> (дата звернення: 05.04.2026).

138. Маша Кондратенко. МАША КОНДРАТЕНКО - ВАНЬКА-ВСТАНЬКА (OFFICIAL VIDEO 2022), 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1V9q901vS6o> (дата звернення: 01.02.2026).

139. Мирко Саблич музпубліцистика – смішно про грішне (Мирко Саблич). "УТЕКАЙ" – Песенка о Зоряне и Шкиряке – Саблич, 2017. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Hb2XwBLVC8I> (дата звернення: 04.04.2026).
140. Олег Лихачев. Владимир Путин Молодец! (Лучшая песня о президенте России), 2014. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OJ5BzFXr434> (дата звернення: 23.04.2026).
141. Олександр Пономарьов. О.Пonomарьов М.Хома Т.Тополя Є.Кошовий Ю.Ткач П.Чорний - УКРАЇНА ПЕРЕМОЖЕ #українапереможе, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fRuiEv3JRDQ> (дата звернення: 08.04.2026).
142. Тимати. Саша Чест feat. Тимати - Лучший друг (Премьера клипа, 2015), 2015. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jp9pfvneKf4> (дата звернення: 23.04.2026).
143. Українська правда. "Русский военный корабль, иди нах@й" - прикордонники Зміїного росіянам, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LDrFVdms8yk> (дата звернення: 31.01.2026).
144. Фріоніс. КИЕВ за 3 ДНЯ! (анимация), 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xadqK1BDBeA> (дата звернення: 05.04.2026).
145. Холодовський В. «Бабуся, яка збила дрон банкою огірків». *TikTok*. 2022. 13 квітня. URL: <https://vt.tiktok.com/ZSHuL1d6M/> (дата звернення: 08.04.2026).
146. Юрий ВЕЛИКИЙ. "Вообще не хотела уезжать из СУДЖИ" - приключения ТУРИСТКИ в Курской области [Пародия], 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wWf0X7CL05g> (дата звернення: 09.04.2026).
147. Gonivo Records. Jalsomino - Бавовна, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zhnKwsrxFrk> (дата звернення: 09.04.2026).
148. KARTA SVITU. KARTA SVITU – Пес Патрон, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fMSS6diyXQE> (дата звернення: 08.04.2026).

149. Nemchenko V. Біологічна зброя готова. *Facebook*. 2022. 21 березня. URL: <https://www.facebook.com/share/v/1Jx9kgi13N/> (дата звернення: 04.04.2026).

150. Politoons. Російська пропаганда в дії! Дія альтернативна Реальність | Politoons, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fLKX4pV_E5U (дата звернення: 04.04.2026).

151. PROBASS HARDI. PROBASS HARDI - ДОБРОГО ВЕЧОРА (WHERE ARE YOU FROM?), 2021. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BvgNgTPTkSo> (дата звернення: 01.02.2026).

Онлайн-енциклопедії та словники:

152. Крымчанка | Вікі Україніка. *Fandom*. URL: <https://ucrainica.fandom.com/uk/wiki/Крымчанка> (дата звернення: 23.04.2026).

153. Пилипчук Р. В. Інформаційна війна. *Енциклопедія Сучасної України*. 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12460> (дата звернення: 29.01.2026).

154. Тракторні війська. *Енциклопедія Драматика*. URL: https://drama.kropyva.ch/Тракторні_війська (дата звернення: 08.04.2026).

155. ФОТОЖАБА – ТЛУМАЧЕННЯ. *Горох – українські словники*. URL: <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/фотожаба> (дата звернення: 05.04.2026).

156. Meme noun - Definition, pictures, pronunciation and usage notes. *Oxford Learner's Dictionaries*. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/meme?q=Meme> (date of access: 28.01.2026).

Інші онлайн-матеріали:

157. Карта мира допущенная к использованию в Салорейхе. *АйДаПрикол*. 2022. 21 марта. URL: <https://idaprikol.ru/picture/novosti-ves-mir-s-nami-karta-mira-dopushhennaya-k-ispolzovaniyu-MxYZuDkP9?s=cl> (дата звернення: 23.04.2026).

158. Поло "Оболонські гопники". *Студія друку MANGO PRINT*. URL: <https://mangoprint.com.ua/polo-obolonski-gopniki> (дата звернення: 08.04.2026).

159. NAFO Shark fella 11oz Ceramic Mug with Color Inside. *Etsy*. URL: <https://www.etsy.com/uk/listing/1693630424/nafo-shark-fella-11oz-ceramic-mug-with> (date of access: 24.04.2026).

160. smiles. Аналогов нет. *YouTube*. URL: <https://youtube.com/playlist?list=PLAEy6Ak774KIiHLiZVstF5movL0f2E-DF&si=WkAZerYd9qeRiddg> (дата звернення: 05.04.2026).

Наукові книги:

161. Бернейс Е. Пропаганда : переклад. Київ : Вид. дім «Сварог», 2021. 128 с.

162. Докінз Р. Меми. Нові реплікатори. *Егоїстичний ген* / пер. з англ Я. Лебеденко. Харків, 2017. С. 288–304.

163. Nye J. S. Soft power: The means to success in world politics. New York : Public Affairs, 2004. 191 p.

164. Rushkoff D. Media virus!: Hidden agendas in popular culture. New York : Ballantine Books, 1996. 344 p.

Статті в наукових журналах:

165. Вознесенська О. Меми як засіб медіа-арттерапії в подоланні колективної травми війни. *Простір арт-терапії. Збірник наукових праць*. 2022. № 2 (32). С. 5–29.

166. Храбан Т. Інтернет-меми як інструмент інформаційно-психологічного впливу. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2019. Вип. 8, ч. 1. С. 238–249.

167. Bjola C., Coplen M. The Ukrainian meme machine: digital diplomacy and ‘quantum humour’. *European Journal of International Relations*. 2025. P. 1–30. URL: <https://doi.org/10.1177/13540661251382854> (date of access: 29.04.2026).

168. Bulakh M. Aspectology of meme studies. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2019. Vol. 39, no. 3. P. 104–107. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.3.23> (date of access: 28.01.2026).

169. Dawkins R. Viruses of the Mind. *Free Inquiry*. 1993. Vol. 13, no. 3. P. 34–41.
170. Denysiyuk Z. Internet memes in the dimension of mass culture. *Almanac "Culture and Contemporaneity"*. 2022. No. 1. P. 3–8. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262548> (date of access: 14.04.2026).
171. Enhancing the student learning experience through memes / H. Tidy et al. *Science & Justice*. 2024. Vol. 64, no. 3. P. 280–288. URL: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2024.03.004> (date of access: 28.04.2026).
172. Eye tracking and attentional bias for depressive internet memes in depression / U. Akram et al. *Experimental Brain Research*. 2020. Vol. 239. P. 575–581. URL: <https://doi.org/10.1007/s00221-020-06001-8> (date of access: 02.04.2026).
173. Giesea J. It's time to embrace Memetic warfare. *Defence Strategic Communications*. 2016. Vol. 1, no. 1. P. 67–75. URL: <https://doi.org/10.30966/2018.riga.1.4> (date of access: 29.01.2026).
174. Kucherenko A. IMPLICIT REFLECTIONS OF RUSSIA-UKRAINE WAR IN ARABIC INTERNET MEMES. *Grail of Science*. 2022. No. 14-15. P. 429–431. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.27.05.2022.077> (date of access: 29.04.2026).
175. Kuznietsova T. MEMES AS A COMMUNICATIVE TECHNIQUE OF OVERCOMING FEAR IN WARTIME: UKRAINIAN CONTEXT. *Integrated communications*. 2024. Vol. 17, no. 1. P. 15–31. URL: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.172> (date of access: 28.04.2026).
176. Melati Budi Srikandi, Haggie Arranda Wahab, Latupeirissa J. J. P. FROM JOKE TO JOURNALISM: THE EVOLUTION OF MEMES IN MASS COMMUNICATION. *al-Balagh : Jurnal Dakwah dan Komunikasi*. 2024. Vol. 9, no. 2. P. 191–230. URL: <https://doi.org/10.22515/albalagh.v9i2.8873> (date of access: 14.04.2026).
177. Minaieva E. Meme functions in Internet communication. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*. 2024. No. 6 (365). P. 14–18. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6\(365\)-14-18](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6(365)-14-18) (date of access: 28.04.2026).

178. Smola L. Mem as a tool of information war. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series "Psychology"*. 2019. No. 1 (10). P. 91–95. URL: [https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1\(10\).23](https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1(10).23) (date of access: 29.01.2026).
179. Wiggins B. E. Crimea River: Directionality in Memes from the Russia-Ukraine Conflict. *International Journal of Communication*. 2016. No. 10. P. 451–485.
180. Yandola K. The role of memes among modern educational trends. *Pedagogy of the formation of a creative person in higher and secondary schools*. 2024. No. 97. P. 62–68. URL: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.97.11> (date of access: 28.04.2026).
181. Yurkovskyi D. Ukrainian memes as a means of forming national resilience. *Young Scholars Grinchenko – Seton International Journal*. 2025. No. 6. P. 68–70. URL: <https://ygsij.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/250/230> (date of access: 27.01.2026).
182. Zaporozhets O., Belousova N. VERBAL INTERNET MEMES DURING RUSSIAN FULL-SCALE WAR AGAINST UKRAINE. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. International relations*. 2022. No. 2 (56). P. 20–24. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2022/2-56/20-24> (date of access: 28.04.2026).
183. Ziv A. Teaching and Learning with Humor. *The Journal of Experimental Education*. 1988. Vol. 57, no. 1. P. 4–15. URL: <https://doi.org/10.1080/00220973.1988.10806492> (date of access: 02.04.2026).

Тези доповідей на наукових конференціях:

184. Мельник М. Політичний мем як інструмент сучасної медіакомунікації: функції та ризики. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : тези доп. VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 25–26 берез. 2026 р. Київ, 2026. Част. 1. С. 176–178.
185. Юрковський Д. В. Особливості використання мемів як інструменту опору та психологічної стійкості у перший рік повномасштабного вторгнення РФ. *Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин* : наук. зб., м. Київ, 17 квіт. 2025 р. Київ, 2025. С. 125–128. URL:

https://fpmv.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/2025/KMV/Zbirnyk_confer_1_7_April_2025.pdf (дата звернення: 27.01.2026).

186. Юрковський Д. В., Пістракевич О. В. Українські меми як інструмент розвінчання російської пропаганди. *Гібридні війни та світова політика* : зб. тез доп. Всеукр. студентсько-аспірант. науково-практ. конф., м. Острого, 11 груд. 2025 р. Острого, 2026. С. 49–52.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Приклад мему про смерть Олександра Захарченка та Йосипа Кобзона

Джерело: @aserafyn. [Мем "- Ну привет!"]. *Twitter*. 2018. 31 серпня. URL: <https://x.com/i/status/1035549889663561728> (дата звернення: 31.01.2026).

Мем про «концерт Кобзона»

Джерело: Процишин офіційний. аншлаг, аншлаг!. *Facebook*. 2022. 24 лютого.

URL: <https://www.facebook.com/share/p/14UNvMNWZ9F/> (дата звернення: 31.01.2026).

Приклади мемів про Чорнобаївку

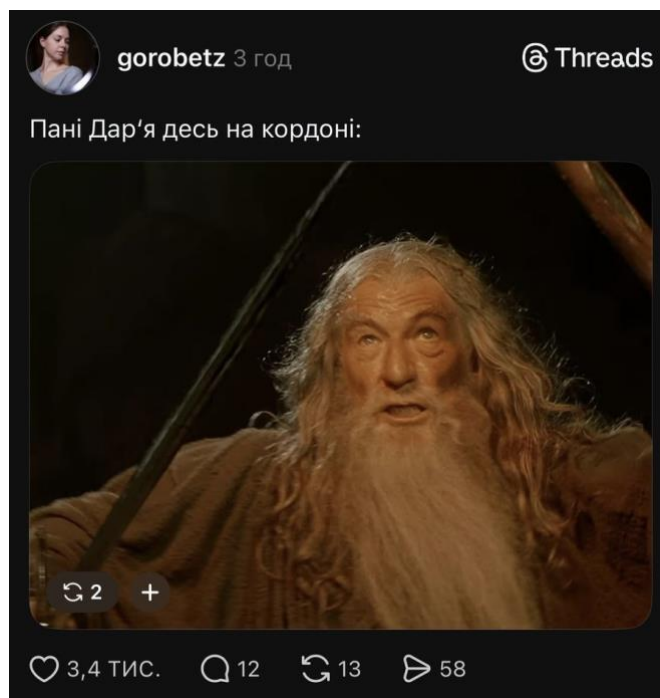
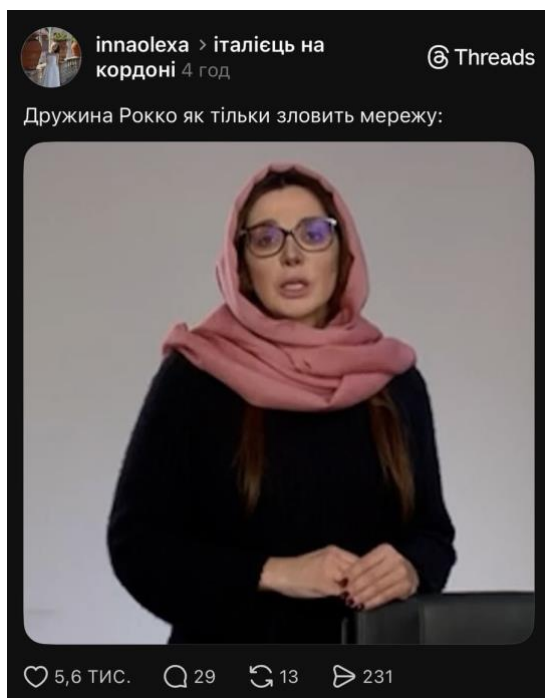
Джерело: Родак К. Побачити Чорнобаївку і вмерти. *Zaxid.net*. 2022. 19 березня.

URL: https://zaxid.net/pobachiti_chornobayivku_i_pomerti_n1538884 (дата звернення: 31.01.2026).

Андрій Рязанцев - герой інтернет-мему «Чмоня»

Джерело: Малай К. Полонений-окупант з Горлівки на прізвисько "Чмоня" став новим інтернет-мемом. *OBOZ.UA*. 2022. 29 березня. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/show/prikolyi/polonenij-okupant-z-gorlivki-na-prizvisko-chmonya-stav-novim-internet-memom.htm> (дата звернення: 01.02.2026).

«Я ляжу, але воно не заїде в Україну» – приклади мемів

Джерело: Свиридюк Ю. "Я ляжу, але воно не заїде в Україну": в Україну не пустили італійця у вишиванці, який вихваляв Путіна. *Суспільне* | *Новини*. 2026. 06 січня. URL: <https://suspilne.media/1206848-a-lazu-ale-vono-ne-zaide-v-ukrainu-na-kordoni-zatrimali-italijca-u-visivanci-akij-vihvalav-putina/> (дата звернення: 08.04.2026).

Приклади мемів про «кіборгів»

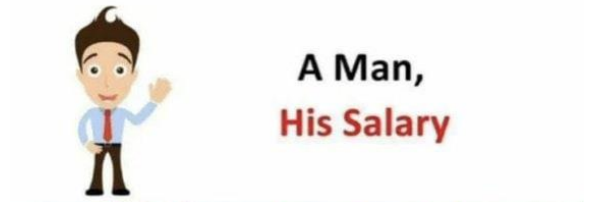
Джерело: Користувачі соцмереж захоплюються героїзмом "кіборгів" у інтернет-мемах. *ТСН.ua*. 2014. 13 листопада. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/koristuvachi-socmerezh-zahoplyuyutsya-geroyizmom-kiborgiv-u-internet-memah-391463.html> (дата звернення: 30.01.2026).

Мурал «Привид Києва» у Києві

Джерело: Галата А. Головний «Привид Києва» загинув. Як виникла міська легенда. *War Telegraph*. 2022. 03 жовтня. URL: <https://war.telegraf.com.ua/ukr/kyev/2022-10-03/5718275-golovniy-privid-kiyeva-zagynuv-yak-vinikla-miska-legenda> (дата звернення: 01.02.2026).

Приклади мемів про «тракторні війська»

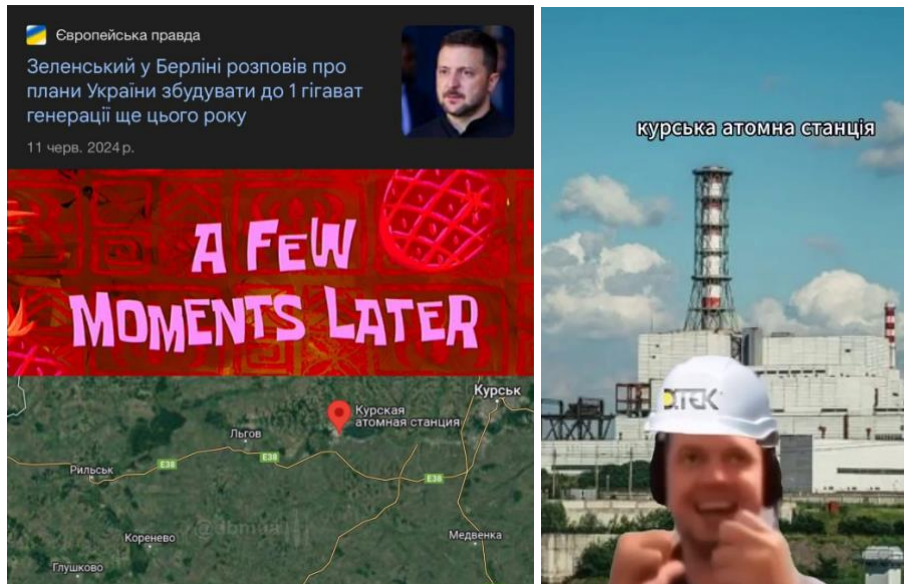

ХИЖАК УВАЖНО СПОСТЕРІГАЄ ЗА СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ

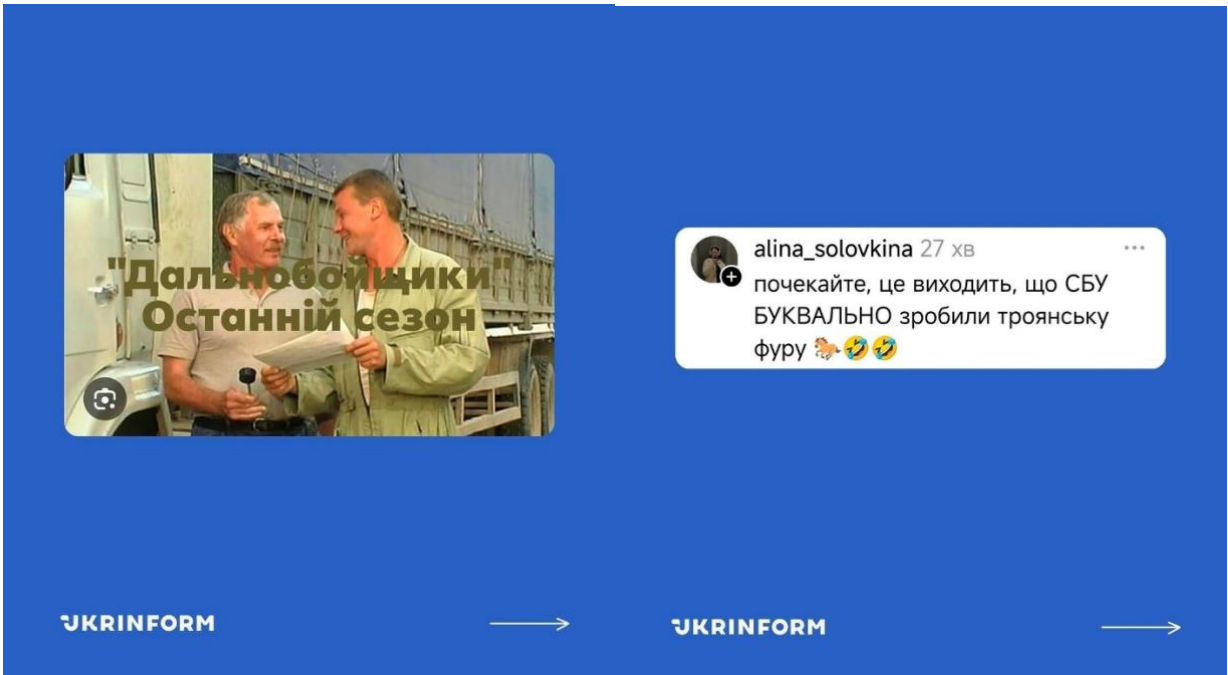
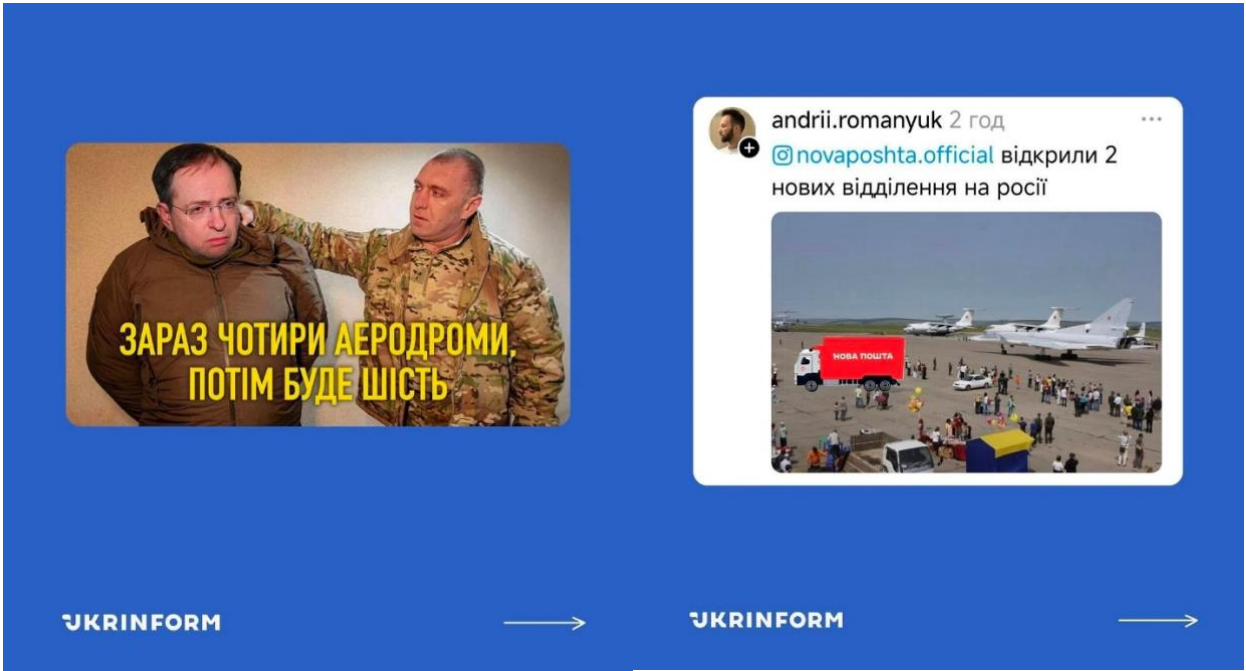
Джерело: Тракторні війська. Енциклопедія Драматика. URL: https://drama.kropuva.ch/Тракторні_війська (дата звернення: 08.04.2026).

Приклади мемів про Курську операцію ЗСУ

Джерело: Порошук Н. Мережа несподівано відреагувала на операцію ЗСУ у Курській області: добірка мемів. *ГЛАВКОМ*. 2024. 07 серпня. URL: <https://glavcom.ua/scotch/kuriyozy/merezha-nespodivano-vidreahuvala-na-operatsiju-zsu-u-kurskij-oblasti-dobirka-memiv-1014130.html> (дата звернення: 01.02.2026).

Приклади мемів про операцію «Павутина»

Джерело: ukrinform. [Меми про операцію «Павутина»]. *Instagram*. 2025. 01 червня. URL:

https://www.instagram.com/p/DKXMUXFtwBT/?img_index=7&igsh=MWI4Z2VnbzI2eGxnbA== (дата звернення: 01.02.2026).

Приклади мемів про «візитку Яроша»

Джерело: Візитка Яроша «порвала» інтернет. ФОТОЖАБИ. *ВолиньPost*. 2014. 20 квітня. URL: <https://www.volynpost.com/news/31479-vizytka-iarosha-porvala-internet-fotozhaby> (дата звернення: 30.01.2026).

Мем «Сертифікат про отримання землі та рабів»

Конструктор www.offnote.net

Джерело: @Dzmuh. Ура!!! Слава хунте! Поздравьте меня, друзья! #двараба #двараби. *Twitter.* 2014. 05 листопада. URL: <https://x.com/Dzmuh/status/530108958401654784> (дата звернення: 04.04.2026).

Приклади мемів про Зоряна і Шкіряка

Джерело: Шкіряк 3. [Меми про Зоряна і Шкіряка]. *Facebook*. 2017. 11 лютого.

URL: <https://www.facebook.com/share/p/1EDfh5Zn1U/> (дата звернення: 04.04.2026).

«Ленін придумав Україну» – приклади мемів

Джерело: Як Ленін «створив» Україну, Бандеру і княгиню Ольгу: мережу «підірвали» меми і фотожаби українців. *АрміяInform* | Інформаційне агентство. 2022. 23 лютого. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/02/23/yak-lenin-stvoryv-ukrayinu-banderu-i-knyagyny-olgu-merezhu-pidirvaly-memy-i-fotozhaby-ukrayincziv/> (дата звернення: 04.04.2026).

«Ми всерйоз ще нічого не починали» – приклади мемів

Джерело: Романов Д. "Ми ще навіть не починали": у соцмережі висміяли зухвалі слова путіна (фото). *Телеграф*. 2022. 13 липня. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/obshhestvo/2022-07-09/5710155-mi-shche-navit-ne-pochinali-u-sotsmerezhi-vismiyali-zukhvali-slova-putina-foto> (дата звернення: 05.04.2026).

Суперечка NAFO та Михайла Ульянова

 Ukraine Memes for NATO Teens
@LivFaustDieJung

У відповідь [@Amb_Ulyanov](#)

You: "we have to bomb all of Ukraine's civilians because Ukraine was fighting an internal war and some civilians got shelled"

[Перекласти твіт](#)

3:25 пп · 19 черв. 2022 · Twitter for Android

93 ретвіти 4 цитовані твіти 2 706 уподобань

 Твітніть відповідь [Відповісти](#)

 Mikhail Ulyanov ✓ @Amb_Ulyanov · 19 черв.
Russia government official
У відповідь [@LivFaustDieJung](#)
You pronounced this nonsense. Not me.

 281 78 79

Джерело: Зубченко Я. Що таке NAFO? Пояснюємо нову аватарку міністра оборони. *Детектор медіа.* 2022. 31 серпня. URL: <https://detector.media/infospace/article/202403/2022-08-31-shcho-take-nafo-poyasnyuemo-novu-avatarku-ministra-oborony/> (дата звернення: 24.04.2026).

Меми спільноти NonCredibleDefense про операцію «Павутина»

Джерела (зліва направо):

1. u/Kiky0218. Which is best. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/Cme2duM5js> (date of access: 24.04.2026).

2. u/macktruck6666. So far. *Reddit*. URL: <https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/s/EtFyJ611LV> (date of access: 24.04.2026).

Меми про ураження російського танкера

Джерело: u/Nukem_extracrispy. Ukraine just NUKED a Russian LNG tanker going to China. *Reddit.* URL: https://www.reddit.com/r/NonCredibleDefense/comments/1rk7hk6/ukraine_just_nuked_a_russian_lng_tanker_going_to/ (date of access: 24.04.2026).